

ÅRSMELDING 1998

SENTER FOR LESEFORSKING

HØGSKOLEN
I STAVANGER

© Senter for leseforskning

Sats: Senter for leseforskning
Trykk: Randaberg Trykk AS

Forsidefoto:
Marit Petersen Oftedal

INNHold

FORORD

Del I. PRESENTASJON AV SENTER FOR LESEFORSKING

1. Kort orientering om senteret

- 1.1. Mål og strategier for Senter for leseforskning
- 1.2. Organisasjonsstruktur
- 1.3. Ressurssituasjonen
- 1.4. Kort om virksomheten i 1998
 - 1.4.1. *Fou-arbeidet*
 - 1.4.2. *Etterutdanning/kompetanseheving*
 - 1.4.3. *Diagnostisering og rådgiving*
 - 1.4.4. *Undervisning ved Høgskolen i Stavanger*
 - 1.4.5. *Forskerutdanning*
- 1.5. Bygninger, lokale, utstyr m.m.
- 1.6. Samarbeid med Stiftelsen Dysleksiforskning

DEL II. RESULTATRAPPORTERING

2. FORSKINGS- OG UTVIKLINGSARBEID

- 2.1. Oversikt over forskings- og utviklingsprosjekt
- 2.2. Orientering om de enkelte forskings- og utviklingsprosjektene
 - 2.2.1 *Kartlegging og vurdering av leseferdighet på småskoletrinnet*
 - 2.2.1 *Diagnostisering av avkodingsvansker*
 - 2.2.3 *Genetikk og dysleksi*
 - 2.2.4 *SIALS-prosjektet*
 - 2.2.5 *Relasjoner mellom lese- og skriveprosesser*
 - 2.2.6. *Programme for International Student Assessment (PISA-prosjektet)*
 - 2.2.7. *Signalprosjektet Troll i ord*
 - 2.2.8 *Landsomfattende kartlegging av leseferdighet*
 - 2.2.6 *Kartleggingsprosjekt 2 (4. og 8. klasse)*
 - 2.2.9. *Kartlegging av leseferdigheter på samisk*
 - 2.2.10 *Effekt av diett på språklige, kognitive og motoriske ferdigheter hos barn med autistiske syndrom*
 - 2.2.11 *Læringsstrategiprojektet*
 - 2.2.12 *Lese for å lære*
 - 2.2.13 *Sandnes-prosjektet, lesing og atferd*
 - 2.2.14 *Veiledningshefte om lese- og skriveopplæring*
 - 2.2.15 *Lese- og skrivevansker blant yrkeshemma og arbeidsledige på attføring*
 - 2.2.16 *Kvalitetssikringsprosjektet t*

- 2.2.17 *Seksåringer med problematferd*
- 2.2.18 *Elever med store og sammensatte lese- og skrivevansker*
- 2.2.19. *Aust-Agder-prosjektet om forebygging og avhjelping av lese- og skrivevansker*

3. DIAGNOSTISERING, RÅDGIVING/KONSULENTVIRKSOMHET

- 3.1. Diagnostisering
- 3.2. Rådgiving og konsulentvirksomhet

4. ETTERUTDANNING

- 4.1 Etterutdanning ved Senter for leseforskning
- 4.2 Omfang av etterutdanning

5. UNDERVISNING OG VEILEDNING

- 5.1. Hovedfag i spesialpedagogikk
- 5.2. Leksologistudiet
- 5.3. Forskerutdanninga

6. ANNEN VIRKSOMHET

- 6.1. Samarbeid med andre kompetansesenter
- 6.2. Samarbeid med Stiftelsen Dysleksiforskning
- 6.3. Samarbeid med Universitetet i Bergen
- 6.4. Norgesnett
- 6.5. Annet faglig samarbeid
 - 6.5.1. *Samarbeid med Avdeling for kunstfag, HiS*
 - 6.5.2. *Deltakelse i HUNT-prosjektet*
 - 6.5.3. *Samarbeid med SINTEF*
- 6.6. Nordles-samarbeidet
- 6.7. Annet internasjonalt samarbeid
 - 6.7.1 *COST-samarbeidet*
 - 6.7.2 *Planlegging av den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999*
 - 6.7.3. *Planlegging av den 11. europeiske lesekonferansen i 1999*
- 6.8. Deltaking i råd, komiteer m.v.
- 6.9. Deltaking på nasjonale og internasjonale konferanser
- 6.10. Samarbeid med interesseorganisasjoner
- 6.11. Biblioteksamarbeid
- 6.12. Informasjon

DEL III. ØKONOMI OG PERSONALE

7. REGNSKAPSOVERSIKT 1997

8. PERSONALSITUASJONEN

- 8.1. Fordeling av stillinger
- 8.2. Fordeling på de ulike arbeidsområdene innen senteret

9. STYRE, RÅD OG UTVALG

- 9.1. Styret for Senter for leseforskning
- 9.2. Faglig samarbeidsforum

DEL IV. RESULTATRAPPORTERING OG BEHOVSVURDERING

10. OPPNÅDDE RESULTAT I FORHOLD TIL MÅLSETTINGA FOR 1998

- 10.1. Hovedmål A - Forskings- og utviklingsarbeid
- 10.2. Hovedmål B - Kompetansespredning
- 10.3. Hovedmål C – Rådgivings- og diagnostiseringsarbeid

11. VIDERE SATSING

- 11.1. Faglige utfordringer
- 11.2. Videre planer for kompetanseområdet
- 11.3. Videre planer for høgskoleområdet

12. PUBLIKASJONER 1998

VEDLEGG: OVERSIKT OVER KURS, SEMINAR OG KONFERANSER 1998

FORORD

Vi kan igjen se tilbake på et aktivt år ved Senter for leseforskning, noe som denne årsmeldingen vil fortelle om i detalj. Året 1998 var viktig for senteret på mange måter. Det viktigste var nok Stortingets behandling av St.meld, nr 23. Her ble senterets oppgave som statlig spesialpedagogisk kompetansesenter innenfor Høgskolen i Stavanger igjen bekreftet. Vi kan slå fast at Stavanger-modellen ser ut til å ha kommet for å bli. Sentrene i Stavanger blir oppfattet som sentrale fagmiljø innenfor det spesialpedagogiske feltet. Av denne grunn vil sentrene få viktige oppgaver med å planlegge og gjennomføre et omfattende nasjonalt kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og ledelsen i skoleverket. Mens andre spesialpedagogiske kompetansesenter vil få en betydelig nedbygging neste år, vil sentrene ved Høgskolen i Stavanger derimot bli styrket med nye stillinger. Vi ser det som en anerkjennelse av vårt arbeid ved høgskolen.

Senteret går nå inn i en ny epoke også på den måten at de siamesiske tvillingene Stiftelsen Dysleksiforskning og Senter for leseforskning skiller lag. Denne ellers vanskelige operasjonen ser ut til å gå bra for begge vedkommende. Men det betyr at flere gode medarbeidere nå forlater høgskolen og senteret. Det gjelder først og fremst senterets grunnlegger og mangeårige leder, professor Torleiv Høien. Han tar med seg sin sekretær, Mia Harbo og i tillegg høgskolelektor Liv Engen. Vi vil gjerne takke alle disse for det store arbeidet de har lagt ned ved senteret gjennom mange år og ønske dem lykke til i sitt videre arbeid. Vi vil fortsette det faglige samarbeidet innenfor forskning, kurs- og konferansevirksomhet. Vi tror at samarbeidet vil utvikle seg til beste for begge parter også etter at de har blitt to separate enheter.

Striden om plasseringen av professoratet i spesialpedagogikk har vi nå lagt bak oss. Resultatet ble, som kjent, at professoratet skal være knyttet til Avdeling for lærerutdanning. Men det skal være basert på en arbeidsdeling, slik at professoren skal være knyttet til lærerutdanningen når det gjelder undervisning og veiledning i hovedfaget i spesialpedagogikk, men at forskningsdelen av stillingen skal foregå i tilknytning til Senter for leseforskning. Høgskolestyret har klart gitt uttrykk for at det skal være et nært faglig samarbeid mellom høgskolens ulike avdelinger og de to kompetansesentrene. Samarbeidet har først og fremst vært mellom Avdeling for lærerutdanning og sentrene, men i året vi har bak oss, har vi også sett begynnelsen på samarbeid med andre avdelinger.

Vi har lagt bak oss et år der flere av medarbeiderne har vært engasjert i store forskningsprosjekt. Flere fra det faglige personalet har hatt full forskningspermisjon, og vi har måttet engasjere vikarer for dem. Riktignok har vi vært heldige som har fått dyktige medarbeidere i vikariatene, men det har ikke vært lett å opprettholde en like stor aktivitet. Og det har ikke blitt færre oppgaver, heller tvert imot, det vil årsmeldingen vise tydelig. De tilsatte har nok følt at det har måttet ta mange og tunge tak. På toppen av det hele kom så belastningen med at senteret skulle flytte over i andre lokaler. Jeg vil benytte denne plassen til å rette en varm takk til hver enkelt medarbeider for innsats og utholdenhet i året som har gått.

Stavanger, februar 1999

*Ingolv Austad
fung. Senterleder*

Del I. PRESENTASJON AV SENTER FOR LESEFORSKING

1. Kort orientering om senteret

1.1. Mål og strategier for Senter for leseforskning

Senter for leseforskning er et landsdekkende spesialpedagogisk kompetansesenter for lese- og skrivevansker/dysleksi. Senteret er fra 1.1.95 integrert i Høgskolen i Stavanger, organisert direkte under styret for høgskolen. Senteret har dermed oppgaver både på nasjonalt plan og som fagmiljø innen høgskolen. Senteret har også en særskilt oppgave som knutepunkt i Norgesnett for høgre utdanning og forskning på sitt fagområde.

Rammene for kompetansesentervirksomheten blir lagt av styret for de landsdekkende kompetansesentrene gjennom godkjenning av årsplanen for denne delen av virksomheten. Rammene for virksomheten innen høgskolen blir lagt av høgskolestyret innenfor tildelt budsjett. Høgskolestyret har det overordnede administrative og faglige ansvaret for hele senterets virksomhet.

Hovedmål:

Senter for leseforskning har i henhold til Stortingets vedtak som nasjonal oppgave å sikre, utvikle og spre spesialpedagogisk kompetanse når det gjelder lese- og skrivevansker/dysleksi. Som del av Høgskolen i Stavanger har senteret som overordnet mål å bidra til å styrke høgskolens faglige kompetanse på dette området.

Det overordnede målet kan uttrykkes i følgende hovedmål:

- A å drive forskings- og utviklingsarbeid og forskingsdokumentasjon på høgt nivå i forbindelse med lese- og skrivevansker/dysleksi.
- B å delta aktivt i arbeidet med å formidle informasjon til og utvikle kompetanse hos aktuelle brukergrupper i hele landet.
- C å gi råd i forbindelse med kartlegging og diagnostisering av lesevansker. Ved mer alvorlige tilfeller av dysleksi også gi tilbud om diagnostisering.

Som fagmiljø innen Høgskolen i Stavanger, og som knutepunkt i Norgesnett, har senteret som hovedmål i samarbeid med høgskolens avdelinger (senter)

- D å gi undervisning og rettleiing på sitt fagområde innenfor høgskolens ulike studietilbud.
- E å gi forskerutdanning innenfor sitt fagområde i samarbeid med universitet og andre forskningsinstitusjoner.

1.2. Organisasjonsstruktur

Senter for leseforskning ble opprettet som landsdekkende spesialpedagogisk kompetansesenter på grunnlag av Innst. S. 160 (1990-91). Stortinget har igjen i forbindelse med behandlingen av St. meld. nr 23 (1997-98) bekreftet av senterets oppgaver skal føres videre og utvides.

Fra 1.1.95 har senteret vært lagt inn under Høgskolen i Stavanger. Den organisatoriske utfordringen har vært å sikre den nødvendige utviklingen av den spesialpedagogiske kompetansen på landsbasis, og samtidig bidra til styrkingen av den faglige kompetansen i høgskolen og innen Norgesnett for høgre utdanning og forskning, der Høgskolen i Stavanger har blitt tildelt knutepunktfunksjon.

Senteret har fått status som grunnenhet, direkte underlagt høgskolestyret. Senteret skal etter vedtak i styret en enhetlig/integrert ledelse, med tilsatt faglig og administrativ leder. Samtidig har styret bestemt at senteret skal ha et eget senterstyre, som består av samtlige av de faglig tilsatte i minst halv stilling, og med 2 representanter valgt av studentene. Styret har også bestemt at senteret skal være representert i høgskoleråd. Senteret har også etablert et faglig samarbeidsforum, med representanter for brukergrupper, fra høgskolens fellesadministrasjon og de tilsatte.

I 1997 vedtok styret en sektorplan for sektoren språk-, tale-, lese- og skrivevansker. Sektoren omfatter Bredtvet kompetansesenter, Senter for logopedi ved Eikelund kompetansesenter og Senter for leseforskning. På grunnlag av sektorplanen har utarbeidet Bredtvet og SLF en egen strategiplan for sektoren. Denne planen har dannet grunnlag for et nærmere samarbeid i året 1998.

1.3. Ressurssituasjonen

Selv om senteret har oppgaver både som kompetansesenter og som del av høgskolen, er det ikke lagt inn ressurser til høgskolevirksomheten. Senteret har fått kompensasjon for den undervisningen som er gitt ved Avdeling for lærerutdanning. I 1996 ble høgskolen tildelt et nytt professorat i spesialpedagogikk. Ny professor ble tilsatt fra 1.11.1998. Stillingen er organisatorisk knyttet til Avdeling for lærerutdanning, men slik at 50% av stillingen skal brukes til forskning i tilknytning til Senter for leseforskning.

Senteret har også i 1998 hatt stor pågang når det gjelder fou-arbeid, etterutdanning, diagnostisering og undervisning. Med den lille bemanningen senteret har, er det vanskelig å kunne tilfredsstille alle de forventningene som blir stilt til oss, både som landsdekkende kompetansesenter, som knutepunkt i Norgesnett og innad i høgskolen. Dette har i 1998 blitt forsterket ved at 4 av de faglig tilsatte har hatt forskningspermisjon.

Senteret skal dekke hele landet og er det eneste senteret som har til hovedoppgave å yte tjenester for mennesker med dysleksi. Det sier seg selv at det er vanskelig å kunne imøtekomme behovet med en bemanning som tilsvarer et mindre pp-kontor, som bare skal betjene m en middels stor kommune. Dette tilsier en nøye strategisk gjennomtenking av ressursbruken.

Senteret har fått tilført ressurser fra høgskolen for å gi undervisning og veiledning av studenter. I tillegg har senteret en del eksternt finansierte oppdrag innen fou-arbeid.

Det er en utfordring med en stor oppdragsmengde og undervisningsengasjement på høgskolen, at det ikke skal gå ut over kompetansevirksomheten. Senteret har måttet benytte seg av tidsavgrenset engasjement, men vi har et problem både når det gjelder å få tak i kvalifiserte medarbeidere på slike vilkår og å opprettholde kvaliteten på arbeidet.

1.4. Kort om virksomheten i 1998

Vi gir et kort sammendrag av virksomheten på senterets 5 hovedområder:

1. Fou-virksomhet
2. Etterutdanning/kompetanseheving
3. Diagnostisering og rådgiving
4. Undervisning
5. Forskerutdanning

1.4.1. Fou-virksomheten

Forskings- og utviklingsarbeid har fra første stund vært senterets viktigste oppgave. Senteret bruker ca 50% av årsverkene til fou-arbeid.

Senteret vil gjennom fou-arbeid vinne ny kunnskap på området lese- og skrivevansker og bidra til å sikre den enkelte en opplæring som kan hindre lesevansker og fremme god leseferdighet. Ettersom problemstillingene er av svært sammensatt karakter, er det aktuelt med både tverrfaglig og tverrinstitusjonelt samarbeid. Det er derfor også en viktig del av fou-arbeidet å videreutvikle det lokale, nasjonale og internasjonale kontaktnettet som senteret har bygd opp på dette området.

Det er stor bredde over den forskingen som drives ved senteret. Prosjektene spenner fra grunnforskning og anvendt forskning på doktoravhandlingsnivå til praktiske utviklingsarbeid i tilknytning til barnehage og skole. Vi gir i pkt. 2 en kortfattet oversikt over de fou-prosjektene som har vært i gang i 1998.

1.4.2 Etterutdanning/kompetanseheving

Etterutdanning/kompetanseheving er fortsatt en stor del av senterets virksomhet. Et godt utbygget nasjonalt nettverk har bl.a. bidratt til et godt resultat. I denne sammenhengen har senteret imidlertid også et betydelig samarbeid med faggrupper og fagmiljøer både nasjonalt og internasjonalt.

SLF har i 1998 arrangert eller deltatt i **103** kurs, seminar og konferanser. Til sammen er det registret **3526** deltakere. Dette er en økning på 363 deltakere fra året før. Mye av dette skyldes

en økt satsing på KOAP-sertifisering. Foruten senterets tilsatte, utdannet SLF i november 1997 en gruppe eksterne kursholdere som kunne hjelpe oss med denne sertifiseringen. Likevel er det et problem for senteret å kunne tilfredsstillende alle henvendelser og behov med de såpass avgitte ressurser senteret tross alt har.

Strategiplanen for etterutdanning er et nødvendig tiltak for å strukturere virksomheten innen etterutdanning/kompetanseheving. Gjennom nettverkssamarbeidet med utdanningskontorene, fylkeskommuner og kommuner er arbeidet styrket og gjør at en når fram til sentrale målgrupper innen barnehage, skole, pp-tjeneste og tilsatte i høgre utdanning.

1.4.3. Diagnostisering og rådgiving

Senteret har et tilbud om diagnostisering i de aller vanskeligste sakene. De fleste barn, unge og voksne med lesevansker skal i prinsippet få et diagnostiseringstilbud gjennom skolen/PPT på sitt hjemsted. Senteret skal således bare ta seg av de mest kompliserte sakene. Det betyr at vi har anledning til å bruke lang tid på hver klient.

1.4.4. Undervisning ved Høgskolen i Stavanger

SLF har hatt ansvar for undervisning innen fagområdet spesialpedagogikk ved Avd. for lærerutdanning. Temaområdene har vært lese- og skriveopplæring, lese- og skrivevansker og statistikk og metodelære. Undervisningen har omfattet hovedfag i spesialpedagogikk, 2.avdeling i spesialpedagogikk, linje for leksologi og linje for sammensatte lærevansker, og 1. avdeling i spesialpedagogikk. Senteret har fått tilført midler fra høgskolen for denne undervisningen. Omfanget på undervisningen er om lag ett årsverk. I punkt 5 blir det gjort nærmere greie for undervisningsoppgavene.

1.4.5. Forskerutdanning

SLF har inngått samarbeid med Universitetet i Bergen om forskerutdanning. I 1996 har Psykologisk fakultet, Universitetet i Bergen, finansiert en stipendiatstilling ved SLF, mens senteret har hatt ansvar for den faglige rettleiing av stipendiaten. Denne ordningen vil bli ført videre i 1997. Nærmere orientering om forskerutdanninga i pkt 5.4.

Høgskolen har en prinsippavtale med Universitetet i Bergen om samarbeid. Senteret har innenfor denne avtalen inngått en egen samarbeidsavtale med Psykologisk fakultet om forskerutdanning. Etter denne avtalen har senteret fått en stipendiatstilling med lønn fra universitetet som er knyttet til senteret og der senteret gir veiledning. Senteret har også en samarbeidsavtale med Stiftelsen Dysleksiforskning, som har stått for veiledning av doktorgradsstipendiater. Nærmere orientering om forskerutdanningen er gitt i pkt. 5.4.

1.5. Bygninger, lokaler utstyr m.m.

Senteret har gode kontorlokaler i Servicebygget på Ullandhaug, men vil fra januar 1999 flytte til andre lokaler i høgskolen. Alle fast tilsatte har eget kontor som er godt utstyrt både med inventar og teknisk utstyr. Husleie, renhold og senterets del av fellesutgiftene har blitt overført til fellesadministrasjonen ved høgskolen. Det tekniske utstyret inkludert datamaskiner, kopimaskiner og skriver, er av god kvalitet: noen maskiner er fornyet i 1998.

1.6. Samarbeid med Stiftelsen Dysleksiforskning

Senteret har hatt en formell samarbeidsavtale med Stiftelsen Dysleksiforskning. Avtalen er godkjent både av høgskolestyret og stiftelsesstyret. Vi viser ellers til pkt 6.2.

DEL II. RESULTATRAPPORTERING

2. FORSKNINGS- OG UTVIKLINGSARBEID

2.1. Oversikt over forskings- og utviklingsprosjekt

Tabell 1. Forskings- og utviklingsprosjekt ved Senter for leseforskning.

PROSJEKTTITTEL	PROBLEMSTILLING	PROSJEKT-ANSVARLIG	TIDSPERSPEKTIV
Kartlegging og vurdering av leseferdighet på småskoletrinnet	Forholdet mellom fonologisk bevissthet, ordavkodning og forståelse	Liv Engen permisjon, lønnet av Stiftelsen Dysleksiforskning fram til 30.11.1998	Doktoravhandling, 1997 - 1999
Diagnostisering av avkodingsvansker	Forholdet mellom avkodingsprosessen, avkodingsvansker og diagnostisering av avkodingsvansker	Marit Petersen Oftedal (stipendiat ved Universitetet i Bergen)	Doktoravhandling 1997 - 1999
Genetikk og dysleksi	Forsøk på å lokalisere gen som bestemmer utviklingen av dysleksi.	Finn Egil Tønnessen (i samarbeid med Universitetet i Tromsø og Herbert Lubs)	1998 -
SIALS-prosjektet	Den norske delen av et internasjonalt prosjekt om lese- og skrivevansker blant voksne	Egil Gabrielsen og Torleiv Høyen (ansv.)	1998 - 1999
Relasjoner mellom lese- og skriveprosesser	Forholdet mellom avkodingsvansker og rettskrivingsvansker	Astrid Skaathun	Vikarstipend 1998-99
PISA-prosjektet	Internasjonal undersøkelse av indikatorer for leseferdighet blant 15-16-åringer	Finn Egil Tønnessen og Ingolv Austad (i samarbeid med Universitetet i Oslo)	Fra 1998
Signalprosjektet Troll i ord	Undersøkelse av lesevaner og leseomfang blant 1., 5. og 8. klassinger, foreldre og lærere i Stavanger	Finn Egil Tønnessen og Ingolv Austad (i samarbeid med Stavanger kommune)	Fra 1998
Landsomfattende kartlegging av leseferdighet	Undersøking av leseferdigheten til halvparten av norske 2. og 9. klasser	Ragnar Gees Solheim og Finn Egil Tønnessen	1998 og 1999

Utvikling av kartleggingsprøver på samisk	Utvikling, utprøving og standardisering av kartleggingsprøver i lesing på samisk	Ragnar Gees Solheim i samarbeid med Samisk utdanningsråd	Avsl. 2000
Effekt av diett på språklig, kognitiv og motorisk ferdighet hos barn med autistiske syndrom	Avklare om diett fører til signifikant bedring av språklig, kognitiv og motorisk ferdighet hos barn med autistiske trekk	Ann-Mari Knivsberg i samarbeid med Karl-L. Reichelt, Rikshospitalet	Avsl. 1998
Læringsstrategi-prosjektet	Et utviklingsprosjekt om bruk av metakognitive læringsstrategier	Liv Engen	Avsl. 1998
Lese for å lære	Et utviklingsprosjekt om læringsstrategier knyttet til grunnkursklasser ved Sandnes videregående Skole	Ellen Heber (i samarbeid med Sandnes videregående skole)	1998-99
Sandnes-prosjektet	Utviklingsprosjekt som tar sikte på å kvalitetssikre begynneropplæringa i Sandnes-skolene	Anne Brit Andreassen	Avsl. 1998
Veiledningshefte om lese- og skriveopplæring	Utvikling av et Veiledningshefte om lese- og skriveopplæring i tilknytning til L97	Ragnar Gees Solheim (koordinator)	1998-99
Lese- og skrivevansker blant yrkeshemma og arbeidsledige på attføring Kvalitetssikrings-prosjektet	Kartlegging av lesevansker blant voksne og undervisningsopplegg i AM-bedrifter Et prosjekt som tar sikte på å utvikle rutiner for oppfølging av enkeltelever som har vært diagnostisert ved senteret	Arne Løkken og Inger Kristin Bjaalid Anne Brit Andreassen	Prosjektstart 1997 Fra 1997
6-åringer med problematferd - Språklig, kognitiv og motorisk ferdighet og biokjemiske avvik.	Kartlegging av funksjonsnivå og atferd hos elever som får spes.ped opplæring før de begynner på skolen	Ann-Mari Knivsberg	Avsl. 1998

Elever med store og sammensatte lese- og skrivevansker	Innhenting av informasjon om lese-skriveferdigheter og atferd, samt data fra biokjemiske analyser av serum og urin.	Ann-Mari Knivsberg	
Forebygging av lese- og skrivevansker (Aust-Agder)	Opplegget er basert på kurs, testing, kartlegging og veiledning i forhold til lese- og skrivevansker.	Samarbeid mellom SU-kontoret i Aust-Agder, Bredtvet kompetansesenter og SLF	Avsl. 1998

2.2. Orientering om de enkelte forsknings- og utviklingsprosjektene

2.2.1 Kartlegging og vurdering av leseferdighet på småskoletrinnet

Liv Engen har hatt permisjon fra sin stilling også i 1998 for å arbeide videre med sin doktoravhandling. Hun har blitt lønnet som stipendiat av Stiftelsen Dysleksiforskning. Faglig veileder er professor Torleiv Høien. Engens avhandling tar utgangspunkt i utviklingen av kartleggingsprøver i lesing for 1. og 2. klasse. Data fra standardiseringen vil bli utforsket for å se på sammenhengen mellom fonologiske og ortografiske ferdigheter, ordlesing og leseforståelse. Den siste delen av avhandlingen tar opp og drøfter resultatene fra en utviklingsstudie : Fire 4. klasser (tidligere 3. klasse) blir fulgt gjennom et skoleår med systematisk kartlegging av ordlesings- og leseforståelsesferdighet.

2.2.2 Diagnostisering av avkodingsvansker

Marit Petersen Oftedal har hatt permisjon også i 1998 for å arbeide videre med sitt doktorgradsarbeid. Hun er stipendiat ved Universitetet i Bergen med faglig tilknytning til Senter for leseforskning. Faglig veileder er professor Torleiv Høien. Oftedal arbeider med en doktoravhandling om dysleksi med oppmerksomhet rettet mot avkodingsprosessen, avkodingsvansker og diagnostisering av avkodingsvansker. Avhandlingen har arbeidstittlen: Diagnostisering av avkodingsvansker: En prosessanalytisk tilnæringsmåte.

2.2.3. Genetikk og dysleksi

Dette er et grunnforskningsprosjekt som blir gjennomført i samarbeid med professor Herbert Lubs ved University of Miami og Medisinsk Genetisk avdeling ved Regionsykehuset i Tromsø. Prosjektet startet 1. august 1995 og datainnsamlingen ble avsluttet ved utgangen av 1998. Publisering av resultatene skal etter planen gjennomføres i 1999. Gjennom prosjektet forsøker en å lokalisere gen som bestemmer utviklingen av dysleksi. Over 100 personer fra 10 familier i tre generasjoner har gjennomgått leseprøver og avgitt blodprøver. I testingen av leseferdighetene er KOAS-testen og deler av KOAP-testen brukt. Blodprøvene er analysert ved Regionsykehuset i Tromsø. Prosjektet er delfinansiert av Norges Forskningsråd.

2.2.4 SIALS-prosjektet

SIALS-prosjektet (Second International Adult Literacy Survey) er en internasjonal kartlegging av leseferdigheten hos voksne (16-65 år). I tillegg til å gi et nasjonalt bilde av sammenhengen mellom leseferdighet og ulike bakgrunnsvariabler, vil prosjektet gjøre det mulig å kunne sammenlikne leseferdigheten i ulike land. Kartleggingen er en oppfølging av IALS (International Adult Literacy Survey) som ble gjennomført i 12 land i 1994 og 1996. Det er Statistics Canada og Educational Testing Survey, USA som i samarbeid med OECD koordinerer arbeidet med IALS og SIALS. I hvert land deltar mer enn 3000 tilfeldig utvalgte voksne personer. Deltakerene blir intervjuet og presentert for et utvalg leseoppgaver hjemme hos seg selv.

Den norske deltakelsen i SIALS er initiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. KUF har gitt Senter for leseforskning oppgaven å koordinere gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet er et samarbeidstiltak mellom Senter for leseforskning og Stiftelsen Dysleksiforskning. Torleiv Høyen har det faglige ansvaret for prosjektet, mens Egil Gabrielsen er prosjektleder. Jostein Tollaksen har og deltatt i arbeidet. KUF samarbeider med Kommunal- og arbeidsdepartementet og Arbeidsdirektoratet om finansieringen av den norske delen av SIALS. Statistisk sentralbyrå er ansvarlig for datainnsamlingen og for skåringsarbeidet..

Norge har valgt å gjennomføre to undersøkelser; en med leseheftene i bokmålsutgave og en i nynorskutgave. I 1998 fullførte vi datainnsamlingen for bokmålsundersøkelsen (juni), med vel 3300 intervjupersoner (61%). Nynorskundersøkelsen ble gjennomført i perioden mai til september med ca. 1650 intervjupersoner (ca. 56%). Et eget team på 10 personer har arbeidet med det omfattende skårings- og reskåringsarbeidet som deltakerlandene er pålagt å gjennomføre. I tillegg til kravene om 20% reskåring nasjonalt, har også et tilfeldig utvalg av leseheftene blitt sendt til skåringsteamet i et annet land (Danmark) for kontrollskåring. Ved overgangen til 1999 gjennomføres nå de nødvendige kontrollskåringer og opprettingsarbeid før endelig datafil fra de to norske undersøkelsene skal sendes til Statistics Canada i februar 1999. Den internasjonale rapporten med sammenliknbare data fra 21 land ventes å foreligge mot slutten av 1999.

I løpet av året har Senter for leseforskning deltatt på 3 internasjonale møter i forbindelse med SIALS. Prosjektleder Egil Gabrielsen var deltaker på ”Pilot Analysis Meeting” i Ljubljana 29. – 30.01, ”Scoring Meeting” i København 23. – 24. mars og ”Technical Meeting” i Santiago De Chile 02.12 – 04.12.

2.2.5 Relasjoner mellom lese- og skriveprosesser

Målet for dette prosjektet er å se nærmere på sammenhengen mellom lesevaner og skrivevaner og å utvikle materiell som kan finne fram til eventuelle delprosesser som påvirker skriveprosessen. I løpet av 1998 har en samlet data som kan kaste lys over problemstillingen, og disse dataene er en nå i gang med å analysere.

2.2.6. Programme for International Student Assessment (PISA-prosjektet)

PISA-prosjektet er et omfattende internasjonalt prosjekt som tar sikte på å utvikle indikatorer for leseforståelse og måle leseferdigheten kvantitativt og kvalitativt. Prosjektet er iverksatt av OECD og omfatter 26 OECD-land og en rekke andre land utenfor denne organisasjonen. Tre områder er valgt ut: lesing, matematikk og naturfag. Den norske delen av prosjektet er lagt til Intitutt for lærerutdanning og skoletjeneste ved Universitetet i Oslo. Senter for leseforskning er en samarbeidspartner i forhold til lesedelen av prosjektet og deltar både i arbeidsgruppe og referansegruppe.

2.2.7. Signalprosjektet Troll i ord

Stavanger kommune har med midler fra Kulturdepartementet gått i gang med et lesestimuleringsprosjekt i Stavanger kommune. Senteret har fått i oppdrag å evaluere prosjektet. I første omgang skal det gjennomføres en forevaluering. Spørreskjema til bruk for elever, foreldre og lærere er utarbeidet. De skolene som skal delta i prosjektet er tatt ut i samarbeid med Stavanger kommune.

2.2.8. Landsomfattende kartlegging av leseferdigheter

Senteret fikk i 1997 i oppdrag av KUF å være faglig ansvarlig for en undersøkelse av leseferdigheten i halvparten av landets skoler på 2. og 9. klassetrinn (tidligere 8. klasse). Undersøkelsen i 2. klasse fant sted i mai 1997. I november 1997 ble prøven i 9. klasse gjennomført. Dataene fra de to undersøkelsene er blitt bearbeidet i 1998. Data fra 2. klasse ble publisert i egen rapport fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet våren 1998. Denne rapporten har dannet grunnlaget for en omfattende oppfølging i fylker og kommuner (se oversikt over kurs, konferanser m.v.). Data fra 9. klasse vil komme i egen rapport fra KUF i januar 1999. Ansvarlige for prosjektet ved SLF har vært Ragnar Gees Solheim og Finn Egil Tønnessen.

2.2.9. Kartlegging av leseferdigheter på samisk

Samisk utdanningsråd har i samarbeid med Senter for leseforskning et prosjekt for tilpassing av kartleggingsprøvene i lesing til samisk. Dette prosjektet har pågått siden 1995 og er finansiert av KUF. I 1998 ble kartleggingsprøven for 7. klasse ferdigstilt, og prøvene for 2. og 3. klasse foreligger i en pilotutgave. Det arbeidets også med en utgave av prøven for 5. klasse. Ansvarlig for utarbeidingen av de samiske prøvene i lesing er Lars Idivuoma. Ragnar Gees Solheim har ansvaret for oppfølgingen fra Senter for leseforskning.

2.2.10. Effekt av diett på språklige, kognitive og motoriske ferdigheter hos barn med autistiske syndrom

Bearbeiding av tidligere innhentet informasjon fra barn med autisme som har gått på gluten- og kaseinfri diett i et år. Denne informasjonen er sammenholdt med data fra en tilsvarende gruppe barn som ikke har gått på diett.

2.2.11 Læringsstrategiprojektet

Læringsstrategiprojektet kom i gang våren 1997 og ble avsluttet i 1998. Det er et utviklingsprosjekt som har blitt drevet av Senter for leseforskning i samarbeid med Statens utdanningskontor og kommunene Haugesund og Sokndal. 10 kommuner i Rogaland har vært involvert i prosjektet. Prosjektet kan betraktes som et reformrelatert skoleutviklingsprosjekt der hovedmålsettingen er å påvirke/endre lærernes undervisningsstrategier slik at elevene kan lære å ta i bruk - og oppleve nytten av - bevisstgjørende læringsstrategier. En annen målsetting har vært å utvikle en spredningsmodell for skoleutvikling ved å etablere rutiner og samarbeidsformer for drøfting og utveksling av erfaringer, og å bygge opp samarbeidsnettverk mellom skoler og kommuner.

2.2.12 Lese for å lære

Ved Sandnes videregående skole gjennomføres det i skoleåret 1998-99 et utviklingsprosjekt knyttet til bruk av metakognitive læringsstrategier i to grunnkursklasser på allmennfaglig studieretning. Faglærerne i disse to klassene deltar i prosjektet, som har som målsetting å få elever til å ta i bruk slike læringsstrategier i alle fag. Ellen Heber, ved SLF, er faglig ansvarlig for prosjektet. Prosjektet vil danne grunnlaget for hennes hovedfagsoppgave.

2.2.13 Sandnes-prosjektet, lesing og atferd

Dette er et systematisk kompetanseutviklings- prosjekt som har vært rettet mot avdelingsledere i barnehager, spesiallærere i førskolen og lærere i 1. og 2. klasse i grunnskolen. Målsettingen er å forebygge og avhjelpe lese- og skrivevansker på et tidlig tidspunkt. Prosjektet er et samarbeid med Sandnes kommune og startet i 1997. Som et måleinstrument vil en bruke de nasjonale kartleggingsprøvene fra Nasjonalt læremiddelsenter.

Opplegget har vært knyttet til kurs på felt innen språkstimulering, leseforberedende tiltak og metoder i den første leseundervisningen. Det er også opprettet lokale samarbeids- og veiledningsgrupper som arbeider systematisk med utvikling av konkrete opplegg.

Ved utgangen av 1998 har SLF gått ut av prosjektet, men Sandnes kommune viderefører prosjektet etter målsettingen. Sandnes kommune utarbeider i løpet av 1999 en skriftlig rapport.

2.2.14. Veiledningshefte om lese- og skriveopplæring

Høsten 1997 fikk SLF i oppdrag av KUF å skrive et utkast til veiledningshefte i lese- og skriveopplæring i samband med L97. For å utføre dette oppdraget ble det nedsatt en

arbeidsgruppe som har arbeidet med veiledningsheftet i 1998. Veiledningsheftet ble oversendt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i november 1998. Prosjektet blir slutført i 1999. Arbeidsgruppen har bestått av følgende personer:

Ragnar Gees Solheim, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger, leder av arbeidsgruppen

Ingolv Austad, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger

Inger Kristin Bjaalid, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger

Bente Eriksen Hagtvet, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo

Torleiv Høien, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger

Lasse Idivuoma, Samisk utdanningsråd

Ann-Mari Knivsberg, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger

Lise Iversen Kulbrandstad, Høgskolen i Hedmark

Tove Lindberg, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Solveig-Alma H. Lyster, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo

Randi Myklebust, Vahl skole, Oslo

Astrid Skaathun, Senter for leseforskning, Høgskolen i Stavanger

Ved Senter for leseforskning har det vært en redaksjonsgruppe bestående av Ingolv Austad, Ann Mari Knivsberg og Ragnar Gees Solheim.

KUF har satt ned en referansegruppe med disse medlemmene:

Lasse Idivuoma, Samisk utdanningsråd

Rutt Trøite Lorentzen, Høgskolen i Sør-Trøndelag

Solveig-Alma H. Lyster, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo

2.2.15 Lese- og skrivevansker blant yrkeshemma og arbeidsledige på attføring

Prosjektet startet opp i 1997 og er et samarbeid mellom Fretex Vest Norge A/S (som er en pilotbedrift i opplegget), og SLF. Foruten at Arbeidsdirektoratet delvis har støttet prosjektet økonomisk, har SLF bidratt med betydelige ressurser.

Målsettingen er å kartlegge lese- og skrivevansker blant ansatte i Arbeidsmarkedsbedrifter (AM-bedrifter) generelt og Fretex Vest Norge A/S spesielt, utarbeide ulike moduler for etterutdanning av yrkeshemmede og arbeidsledige som er på tiltak. Opplegget utprøves blant ulike målgrupper i Fretex Vest Norge A/S. En har også som målsetting å gjøre opplegget til et fast tilbud innen AM-bedriftene i Norge. I 1998 ble det gjort en kartlegging av leseferdigheten blant tilsatte i Fretex Vest Norge A/S. Disse data er under bearbeiding og blir i 1999 publisert i en skriftlig rapport. Tilsatte vil få en tilbakemelding om resultatene.

2.2.16 Kvalitetssikringsprosjektet

Målsettingen for diagnostisering ved Senter for leseforskning er å kartlegge årsakene til lese- og skrivevansker. Videre vil en foreslå tiltak for å avhjelpe vanskene. I arbeidet med å finne

årsaker og å foreslå tiltak legger vi vekt på en helhetlig vurdering av elevens/klientens problem. Forutsetningen er at det blir utarbeidet en diagnostiseringsrapport og en tiltaksplan.

2.2.17 Seksåringer med problematferd

Bearbeiding av data ad språklige, kognitive og motoriske ferdigheter og atferd hos seksåringer som har fått tilbud om spesialpedagogisk opplæring på grunn av atferdsavvik. Prosjektleder er Ann-Mari Knivsberg

2.2.18 Elever med store og sammensatte lese- og skrivevansker

Innhenting av informasjon om lese-/skriveferdigheter og atferd, samt data fra biokjemiske analyser av serum og urin. Prosjektleder er Ann-Mari Knivsberg

2.2.19. Aust-Agder-prosjektet om forebygging og avhjelping av lese- og skrivevansker

Prosjektet har hatt som målsetting å forebygge og avhjelpe lese- og skrivevansker og er et kompetanseutviklingsprogram rettet mot førskolelærere, lærere i de første årene i grunnskolen, spes. ped. koordinatorene og tilsette i pp-tjenesten. Arbeidet startet opp i 1997.

Opplegget er basert på kurs innen området tilrettelegging av skriveopplæring med forebyggende siktemål, språk- og kommunikasjonsvansker hos førskolebarn, testing, kartlegging og veiledning i forhold til lese- og skrivevansker. Det er utarbeidet spredningsmodeller sentralt i fylket og regionalt på kommunenivå.

Opplegget er et samarbeid mellom Statens utdanningskontor i Aust-Agder, Bredtvet kompetansesenter i Oslo og SLF. Prosjektet er koordinert av Statens utdanningskontor og avsluttes formelt ved utgangen av 1998.

3. DIAGNOSTISERING, RÅDGIVING/KONSULENTVIRKSOMHET

3.1. Diagnostisering

I 1998 har Senteret kunnet diagnostisere 16 elever. SLF har gjennom flere år sett at sakene har blitt mer kompliserte, og i større og større grad også inneholder andre vansker/problem enn bare lese- og skrivevansker.

Som et ledd i arbeid med kvalitetssikring har SLF utarbeidet rutiner for innhenting av informasjon, tilbakemelding og oppfølging av sakene. Det er utviklet et spesielt søknadsskjema for elevene, innhenting av pedagogiske opplysninger fra skolen og skjema for oppfølging og evaluering.

Tabell 2. Oversikt over diagnostiserte klienter 1998

FYLKE	KOMMUNE	ANTALL
Rogaland	Karmøy	1
Rogaland	Hå	1
Rogaland	Lund	1
Buskerud	Hokksund	1
Telemark	Tokke	1
Vest-Agder	Mandal	1
Aust-Agder	Arendal	3
Nord-Trøndelag	Verdal	1
Møre og Romsdal	Volda	1
Møre og Romsdal	Korssund	1
Sogn og Fjordane	Dale	1
Sogn og Fjordane	Hyllestad	1
Nordland	Rana	1
Troms	Tromsø	1
Totalt		16

3.2. Rådgiving og konsulentvirksomhet

Senteret er engasjert i omfattende veiledning gjennom henvendelser via telefon, brev og e-post. Vår hjemmeside på Internett er også godt besøkt. Senteret får en lang rekke henvendelser om alt fra adresser, synspunkt på prosjektplaner, mulige kontaktpersoner, spørsmål om litteraturhenvisninger m.m. Mange av disse spørsmålene kommer i tilknytning til prosjekt som senteret er engasjert i, materiell som senteret har utviklet, eller i tilknytning til senterets kursvirksomhet. Tidligere år har vi forsøkt å registrere disse henvendelsene, men har måttet innse at vi ikke makter å registrere mer enn en del av denne aktiviteten. Vi har vurdert det slik at arbeidet med registrering ikke står i forhold til det vi får ut av det. Men rådgivings- og konsulentvirksomheten utgjør en betydelig del av senterets arbeid.

4. ETTERUTDANNING

4.1 Etterutdanning ved Senter for leseforskning

Et overordnet mål for SLF er å sikre, utvikle og spre kompetanse og ny kunnskap om lesing og leseforskning. Med bakgrunn i en knapp personalsituasjon, har senteret likevel greid å etterkomme de fleste behovene som er nedfelt i årsplanen for 1998. Med referanser til reform 94 og 97 vil vi spesielt nevne tema innen læringsstrategier og IT. Dessuten har senteret tatt opp tema som matematikkvansker og barn med avvikende atferd i tilknytning til lese- og skrivevansker. Senteret har for første gang har kurstilbud rettet mot studenter ved HiS og voksne med lese- og skrivevansker i arbeidslivet.

SLF har gjennomført målsettingene med hensyn til temakurs, læringsstrategier og nordisk konferanse for tilsatte i lærerutdanningen. Senteret har videreutviklet og styrket det nordiske samarbeidet gjennom det nordiske.

Senteret har fortsatt bygd på nettverket med de statlige utdanningskontorene, de ulike landsdekkende og regionale kompetansesentrene og kommunale samarbeidsparter. Målgruppene er i stor grad tilsatte i barnehage og skole, veilednings- og pp-tjenesten og i høgre utdanning.

Etterutdanningsvirksomheten evalueres kontinuerlig av kursdeltakere og brukere, oppdragsgivere, kursholdere og kursledere, tilsatte ved senteret, senterstyret samt vurderinger og meldinger fra mer formelle organer. I denne sammenhengen registreres også ønsker og behov for nye kurs, seminar og konferanser. Likevel vil senteret fortsatt arbeide for å videreutvikle rutiner med tanke på kvalitetssikring av arbeidet på området.

Senteret har i 1998 brukt Internett mer systematisk for å spre informasjon om kurstilbud, seminar og konferanser. Erfaringene med dette er gode.

Et overordnet mål for SLF er å spre kompetanse og ny kunnskap om lesing og leseforskning. I den forbindelse har sertifiseringskurs for bruk av KOAP, en databasert test for kartlegging av ordavkodingsprosesser, stått sentralt. KOAP, som er utarbeidet av Marit Petersen Oftedal og Torleiv Høyen var ferdig utviklet høsten 1997, og SLF har stått ansvarlig for organisering av KOAP-kurs i 1998. Et obligatorisk kursopplegg til KOAP-kursene ble utviklet av Marit Petersen Oftedal høsten 1997. Seksten spesialpedagoger fra ulike steder i landet, som hadde deltatt i standardiseringen av KOAP, ble i tillegg sertifisert som kursholdere på en samling i Stavanger samme høst. Hensikten var å kunne tilby KOAP-kurs i 1998 på ulike steder i landet og over en kortere periode imøtekomme behov (Jfr tabell 7). Erfaringene med denne systemrettede kursvirksomheten i 1998 er positive. Det obligatoriske kursopplegget sikrer en kvalitativ standard på kursene, og en systematisk evaluering av hvert kurs viser at kursopplegget og gjennomføringen av kursene har fungert på en tilfredsstillende måte. Med tanke på spredning av kompetanse vil derfor SLF vurdere om annen etterutdanning og kursvirksomhet også kan organiseres og tilrettelegges på tilsvarende måte.

4.2 Omfang av etterutdanning

I 1998 er det holdt 103 kurs, seminar og konferanser som SLF har arrangert alene eller i samarbeid med andre instanser. I alt har 3526 enkeltpersoner deltatt i arrangement der senteret har vært involvert. Det utgjør 363 flere personer enn i 1997. Mye av årsaken kan tilskrives den systematiske satsingen på KOAP- kursene og at SLF utdannet eksterne kursholdere i denne sammenhengen. Den fortsatt vanskelige personalsituasjonen ved senteret har ført til at mange som har henvendt seg til senteret, ikke har fått den hjelpen de bad om. Dette beklager vi sterkt.

Senteret baserer fortsatt en del av etterutdanningsvirksomheten på å bruke eksterne kursholdere og på samarbeid med andre instanser. Tabell 4 - 7 viser en oversikt over omfanget av etterutdanningsvirksomheten ved SLF.

Tabell 4. Kurs, seminar og konferanser som er holdt på Senter for leseforskning og som senteret har hatt ansvar for (se tabell 7 for KOAP-kursene)

ANT.DELT.	TEMA	
86	Datakurs/dataprogram/Drillpro	
54	Elever med atferdsavvik	
56	Lydbøker	
31	Dysleksi/dysleksi-ADHD/leseutvikling/skrivevansker/leseferdighet-voksne	
17	Ordavkoding/læringsstrategier/dysleksi/prøver-kartleggingsmateriell	
14	Leseutvikling/atferdsavvik-lesevansker/kartlegging/dysleksibegrepet	
190	Nyere forskningsresultater om bruk av gluten-kaseinfri diett/atferdsavvik	
95	Matematikkvansker/dyskalkuli	
48	Læringsstrategier/lese-og skrivevansker (kurs for studenter ved HiS)	
50	Nasjonale uke: grupper med særskilte behov/lese-og skrivevansker	
25	Forsk.dagene: 6-åringer-atferd/SIALS-prosjektet/kartl.av leseferdighet. i 2. og 9. kl.	
29	Leseutvikling/elever med atferdsavvik-lesevansker	
695	<- SUM	
Kursdager (hele og halve) holdt på senteret,		Hele 16
og som senteret har hatt ansvar for		Halve 4
Prosent av senterets fagstillinger brukt til kurs på senteret		2.74 % 1)

1) Ved prosentvis beregning av etterutdanning er det tatt utgangspunkt i senterets 9 fagstillinger, hver på 1717,5 time. Beregningsgrunnlaget for prosentandelen i tabellene utgjør 15.457,5 timer. Tallene refererer seg til holdte kurstimer, til forberedelse og etterarbeid. (omregningsfaktor 4). Det går fram av tabellene at 11.05 % (10,02 % i 1997) av de 9 fagstillingene er brukt til etterutdanning. Dette utgjør 0.99 stillinger (1997: 0.81 stillinger). Dvs. at SLF har brukt ca. 0.2 stillinger mer på etterutdanning i 1998 enn i 1997.

Tabell 5. Kurs, seminar og konferanser som er holdt utenom Senter for leseforskning, men som senteret har hatt ansvar for (se tabell 7 for KOAP-

kursene)

ANT.DELT.	FYLKE	KOMMUNE	KURSTEMA
7	Rogaland	Stavanger	Læringsstrategier for lesesvake elever i vg skole
30	Rogaland	Randaberg	Strategier som letter læringsprosessen
40	Rogaland	Stavanger	Strategier som letter læringsprosessen
30	Nordland	Nesna	Kartlegging og lesevansker
20	Oppland	V. Toten	Lese- og skr. vansker i vg. skole
65	Rogaland	Sandnes	Begynneropplæring, i norsk
20	N. Trøndelag	Namsos	Lese- og skr. vansker i vg skole
30	A. Agder	Grimstad	Tester og testbruk
18	Rogaland	Sandnes	Lese ved å lære
60	Rogaland	Hå	Lese-og skr.utvikl. , metodisk refleksjon
10	Hordaland	Bergen	Str. for å underv. forst. og læring
60	Hordaland	Bergen	Str. for å underv. forst. og læring
30	Sogn og Fjordane	Loen	Leseundersøkelse i 2. klasse
60	Rogaland	Sandnes	Leseforberedende tiltak/begynneropplæring
60	Rogaland	Sola	Dysleksi i et livsløpsperspektiv
45	Nordfjord	Selje	Str. for å underv. forst. og læring / kartleggingsprøver og materiell
7	Rogaland	Stavanger	Læringsstr. for lesesvake elever i vg skole
71	Rogaland	Stavanger	Nordisk konferanse: Leseopplæringen i lærerutdanningen
40	Telemark	Bø	Leseundersøkelsen i 2. klasse
80	Telemark	Skien	Lese-og skr.utvikl. , metodisk refleksjon
35	Oppland	V. Toten	Str. for å underv. forst. og læring
18	Rogaland	Sandnes	Lese for å lære
16	Oslo	Oslo	Leseundersøkelsen i 2. klasse
40	Østfold	Moss	Leseundersøkelsen i 2. klasse
23	Nordland	Nesna	Str. for å underv. forst. og læring
60	Hordaland	Bergen	Kartlegging av leseferdighet, tiltak
40	S. Trøndelag	Trondheim	Leseundersøkelsen i 2. klasse
35	Møre og Romsdal	Molde	Leseundersøkelsen i 2. klasse
26	N. Trøndelag	Inderøy	Lese- og skr. vansker i vg skole
1076	<-SUM		
Kursdager (hele og halve) holdt utenom senteret,			Hele 31
og som senteret har hatt ansvar for			Halve 11
Prosent av senterets fagstillinger (9) brukt til kurs utenom senteret			5,59 % 1)

Tabell 6. Kurs, seminar og konferanser der Senter for leseforskning har hatt enkeltforelesninger

DELT. TAL	FYLKE	KOMMUNE	KURSTEMA
60	Vestfold	Sandefjord	Spesialundervisning og skolelovgivning
40	Rogaland	Time	Vurdering av elever i gr.skole og vg skole med særskilte behov
40	Rogaland	Sola	Vurdering av elever i gr. skole og vg skole med særskilte behov
40	Rogaland	Haugesund	Vurdering av elever i gr skole og vg skole med særskilte behov
16	Rogaland	Stavanger	Gluten- og kaseinfri diett for barn med autisme
20	Rogaland	Stavanger	«Building for the Future» Early Childhood Education Conference (2 forelesninger)
100		Durham	«Psychobiology of Autism: current research & practice»
40	Oslo	Oslo	Leseundersøkelsen i 2. klasse
400	Vestfold	Sandefjord	Konferanse: Spesialpedagogiske utfordringer
40	Troms	Tromsø	Leseundersøkelsen i 2. klasse
120	Oslo	Oslo	Strat. for å undervise forståelse og læring
50	Finnmark	Alta	Leseundersøkelsen i 2. klasse
40	Danmark	København	Nordisk nettverkssamarbeid
63	Oslo	Oslo	Lese- og skr. vansker, kartlegging og tiltak
1069	<-SUM		
Kursdager (hele og halve) holdt utenom senteret,			Hele 2
			Halve 12
Prosent av senterets fagstillinger (9) brukt til kurs utenfor senteret der senteret har hatt enkeltforelesninger			0,65 % 1)

Tabell 7. KOAP-kurs holdt på og utenom senteret. Kursene er tilrettelagt av Senter for leseforskning som har hatt det faglige ansvaret

ANT. DELT.	FYLKE	KOMMUNE	ANT. KURS
18	Østfold	Moss	1
40	Akershus	Skedsmo	2
117	Oslo	Oslo	7
41	Oppland	Gjøvik	2
76	Vestfold	Tønsberg, Sandefjord, Borre	4
19	A. Agder	Grimstad	1

48	V. Agder	Kristiansand	4
86	Rogaland	Stavanger, Haugesund	4
40	Hordaland	Bergen	2
44	Møre og Romsdal	Ålesund, Molde	3
40	S. Trøndelag	Trondheim	2
16	N. Trøndelag	Ekne, Levanger	2
54	Nordland	Bodø, Sortland, Sømna, Nesna	4
13	Troms	Tromsø	1
34	Finnmark	Alta	2
686	<-SUM		
KOAP- kursdager holdt i senterets regi			Hele 79
			Halve 0
Prosent av senterets fagstillinger (9) brukt til KOAP-kurs på og utenom senteret og der senteret har hatt det faglige ansvaret			2,07 % 1)

5. UNDERVISNING OG VEILEDNING

5.1. Hovedfag i spesialpedagogikk

Avdeling for lærerutdanning har hovedfag hvor studentene kan velge å spesialisere seg innen bl.a. lese- og skrivevansker. Senteret har ansvar for kursledelse, for undervisning innen temaområdet lese- og skrivevansker og for området statistikk, metodelære og vitenskapsfilosofi. Fra og med høsten 1998 er studiet utvidet fra 30 vekttall til 40 vekttall. Høsten 1998 ble 24 studenter tatt opp etter den nye planen. Seks hovedfagsstudenter får veiledning ved senteret.

5.2. Andre avdeling - leksologistudiet

Leksologistudiet er et 2. avdelingstilbud i spesialpedagogikk. Studietilbudet er lagt opp som et deltidsstudium over tre semestre. Senteret har hatt ansvar for både undervisning, prosjektledelse og administrative oppgaver, mens praksis og eksamen blir arrangert av Avdeling for lærerutdanning, som også registrerer studentene. Nytt studentkull med en linje for leksologi og en linje for sosiale og emosjonelle vansker ble tatt opp høsten 1998. Studiet er lagt opp i samarbeid med Senter for atferdsforskning. Noe av undervisningen er felles for de to linjene.

5.3. Forskerutdanninga

Professor Finn Egil Tønnessen er veileder for Gunvor Wilhelmsen som arbeider med en doktoravhandling om ”Forsøk med opp trening av forstyrrete visuelle funksjoner etter hjerneslag ved hjelp av strukturert lesetrening”. Professor Edvard Befring, Universitetet i Oslo og professor Josef Ziehl ved Max-Planck Institut für Psychiatrie i München veileder også i arbeidet med denne avhandlingen.

Høsten 1997 begynte både Liv Engen og Marit Petersen Oftedal med sine doktorgradsstudier. Professor, dr. philos. Torleiv Høien, Stiftelsen Dysleksiforskning, er veileder for begge. Liv Engen har hatt permisjon fra stillingen sin ved senteret og er lønna av Stiftelsen Dysleksiforskning. Hun har formelt gått ut av sin stilling ved senteret fra 1.12.98. Marit Petersen Oftedal har permisjon og har gått inn i en stipendiatstilling ved Universitetet i Bergen.

6. ANNEN VIRKSOMHET

6.1. Samarbeid med andre kompetansesenter

Senteret har et formalisert samarbeid med Bredtvet kompetansesenter og Senter for logopedi ved Eikelund kompetansesenter. I 1997 ble det utarbeidet en egen sektorplan for Språk-, tale-, lese- og skrivevansker, som omfatter de tre fagmiljøene.

Innen sektoren er det et godt faglig samarbeid. I 1997-98 har Bredtvet kompetansesenter og Senter for leseforskning samarbeidet med Utdanningsdirektøren i Aust-Agder om et felles etterutdannings- og utviklingsprosjekt. Det har vært et samarbeid om en nordisk konferanse om lesing som tema i lærerutdanningen i Norden.

Det er også et visst samarbeid med andre kompetansesenter. Det gjelder i første rekke Senter for atferdsforskning, som også er en del av Høgskolen i Stavanger, men det er også innledet samarbeid med Birkelid kompetansesenter om planlegging av et prosjekt om tidlig språkstimulering.

6.2. Samarbeid med Stiftelsen Dysleksiforskning

Stiftelsen Dysleksiforskning ble i sin tid etablert for å stimulere og støtte forskning innen fagområdet dysleksi i Rogaland. Det har hele tiden vært et godt og nært samarbeid mellom senteret og stiftelsen.

Samarbeidet er formalisert i en samarbeidsavtale mellom Høgskolen i Stavanger og styret for Stiftelsen. Det har også blitt utarbeidet en konkret samarbeidsavtale om de ulike samarbeidsprosjektene. I 1998 har det vært samarbeid om veiledning av to doktorgradsstudenter og om SIALS-prosjektet. Det har også vært et samarbeid om utvikling av et opplegg for sertifisering av brukere av KOAP-testen.

Senter for leseforskning tar med i årsmeldingen arbeid som er utført som ledd i dette samarbeidet.

6.3. Samarbeid med Universitetet i Bergen

Høgskolen i Stavanger har inngått en samarbeidsavtale med Universitetet i Bergen. Senter for leseforskning har hatt en egen avtale med Psykologisk fakultet om forskerutdanning. Etter den avtalen har senteret fått ha en stipendiat som har blitt lønnet av universitetet og som har fått veiledning i doktorgradsarbeidet ved senteret. Doktorandene disputerer ved Universitetet i Bergen. Marit Petersen Oftedal har hatt en stipendiatstilling på disse vilkår fra 1.3. 1997. Avtalen går ut 31.12. 1998 og har blitt forlenget fram til 1.7. 1999 for at Marit Petersen Oftedal skal kunne avslutte sitt doktorgradsarbeid. Avtalen vil ikke bli forlenget ut over det.

6.4. Norgesnett

Stortingsmelding nr. 40, 1990 om høgre utdanning og forskning legger opp til et Norgesnett som har til formål å fremme samarbeidet mellom de ulike forsknings- og undervisningsmiljøene i Norge. Høgskolen i Stavanger, ved Senter for leseforskning, er utpekt til knutepunkt innen området lese- og skrivevansker. Senteret samarbeider i denne forbindelse med forskere ved universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø og ved Høgskolen i Tromsø.

6.5. Annet faglig samarbeid

6.5.1. Samarbeid med Avdeling for kunstfag, HiS

Det er etablert et samarbeid mellom Senter for leseforskning og Avdeling for kunstfag med tanke på å utforske forholdet mellom dysleksi og vansker i notelesing. Prosjektet får støtte fra høgskolens strategimidler.

6.5.2. Deltakelse i HUNT-prosjektet

Senteret samarbeider med Statens Institutt for Folkehelse og Høgskolen i Nord-Trøndelag i forbindelse med en omfattende helseundersøkelse blant ungdom i Nord-Trøndelag. Senteret er involvert i forbindelse med et delprosjekt om forholdet mellom lesevansker og spesielle helseplager.

6.5.3. Samarbeid med SINTEF

SINTEF har fått i oppdrag av Sosial- og helsedepartementet å lede en undersøkelse av forholdet mellom synsvansker og lesevansker. Senteret er involvert i forbindelse med planlegging og gjennomføring av dette prosjektet.

6.6. NORDLES-samarbeidet

Samarbeidet i NORDLES, det nordiske nettverkssamarbeidet innefor dysleksi har fortsatt i 1998. Det har vært avholdt ett møte i NORDLES og en nettverkskonferanse for alle de fem nettverkene som inngår i Nordisk Ministerråds nettverkssamarbeid i løpet av 1998. 1998 var det siste året i det femårige prosjektet og nettverkskonferansen var også en evalueringskonferanse. Det blir utarbeidet egen evalueringsrapport. Deltakerne i NORDLES var positive til å fortsette samarbeidet også etter at prosjektet formelt er avsluttet. Samarbeidet fortsetter nå med finansiering gjennom årlige tilskudd fra de enkelte deltakerne. I 1998 er det blitt arbeidet videre med å tilrettelegge for spredning av informasjon fra nettverksarbeidet via Internett. Ansvarlig for arbeidet med NORDLES har vært Ragnar Gees Solheim.

6.7. Annet internasjonalt samarbeid

6.7.1. COST-samarbeidet.

Senteret har deltatt i det såkalte COST samarbeidet siden starten i 1994. Dette er et EU samarbeid innen området læreavansker. EU finansierer reise og opphold i forbindelse med tre årlige møter. I 1998 har Finn Egil Tønnessen deltatt på møter i Wien, Jyväskylä og Lisboa. COST har i tillegg finansiert en reise til Patras i Hellas i forbindelse med Tønnessens arbeid som medredaktør av *Journal of Learning Disabilities*.

6.7.2. Planlegging av den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999

Senteret har fått ansvaret for å lede arbeidet med den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999. Første kunngjøring om konferansen ble sendt ut i 5000 eksemplarer i september 1997. I 1998 har det blitt arbeidet videre med å sette sammen et program, og invitasjon til konferansen ble sendt ut i september 1998. Spredning har først og fremst skjedd i de nordiske landene. Konferansen har fått tittelen: "Spesialpedagogiske utfordringer i en brytningstid". Leder for programkomiteen har vært Ragnar Gees Solheim.

6.7.3. Planlegging av den 11. europeiske lesekonferansen i 1999

Senteret har fått ansvar for å planlegge og gjennomføre den 11. europeiske lesekonferansen i 1999 sammen med Norsk forening for leseopplæring. En nasjonal komite er i arbeid i samarbeid med høgskolens kurs- og oppdragskontor. Kunngjøring av konferansen er spredd, først og fremst i Europa, men også til resten av verden. Konferansen hadde en egen stand ved The IRA Annual Convention i Orlando, Florida i mai 1998. Ingolv Austad er leder av arrangementskomiteen.

6.8. Deltaking i råd, komiteer m.v.

Ingolv Austad har vært leder av The International Grants Committee i The International Reading Association.

Ragnar Gees Solheim er medlem av referansegruppen for Faglig enhet for PP-tjenesten.

Finn Egil Tønnessen er medredaktør av et spesialnummer av *Journal of Learning Disabilities* med tittelen 'Reading disorders and their treatment in Europe'.

6.9. Deltaking på nasjonale og internasjonale konferanser

Ingolv Austad:

4. - 8. 5 *The 43rd Annual IRA Convention*

Orlando, Florida, USA arrangert av The International Reading Association

Ann-Mari Knivsberg:

15.04. -17.04. 1998 "Psychobiology of Autism: current research & practice"

Durham, England . Arrangør: Autism Research Unit, University of Sunderland

16.11.98 International ADHD Symposium on Biological Causes and Treatments

London. Arrangør: Prof. Joseph Sergeant, Univ. of Amsterdam, Prof. Eric Taylor,

Royal College of Physicians, Blackwell Healthcare Communications Ltd.

Finn Egil Tønnessen:

29.-31. 1: Cross-linguistic comparisons of writing disabilities

Göteborg Universitet, Institutt for lingvistikk

11.-15. 3: New trends in dyslexia research

COST A8 workshop i Wien

25.-30. 5: Planleggingsmøte for OECD prosjektet PISA

Arnhem, Nederland

24.-30. 8: Early cognition and learning disorders
COST A8 workshop i Jyväskylä, Finland

5.-8. 10: Planleggingsmøte for OECD prosjektet PISA
Paris

1.-6. 12: Speaking and listening: Its role in learning how to read and
spell. COST A8 workshop i Lisboa

6.10. Samarbeid med interesseorganisasjoner

Senteret har et godt samarbeid med Norsk dysleksiforbund. Generalsekretær Henning Solem møter som fast medlem i Faglig samarbeidsforum for Senter for leseforskning. Medarbeidere ved senteret har deltatt på kurs og møte i Stavanger-avdelingen av dysleksiforbundet. Finn egil Tønnessen har skrevet en artikkel om nyere forskning om dysleksi til bruk i en brosjyre utgitt av dysleksiforbundet.

6.11. Biblioteksamarbeid

Senteret får god service fra Forskningsbiblioteket. Senteret er representert i brukerutvalg. En representant for biblioteket møter som fast observatør i senterstyret.

6.12. Informasjon

Senteret har gitt ut et nytt informasjonsblad, SLF-info. Bladet kom med to nummer i 1998. Det ene nummeret hadde en tema-artikkel om dysleksi. Det andre hadde en artikkel om komorbiditet og dysleksi. Ann-Mari Knivsberg har redigert informasjonsbladet.

DEL III. ØKONOMI OG PERSONALE

7. REGNSKAPSOVERSIKT

Senter for leseforskning hadde i 1998 en total budsjetttramme på kr.4.342.000. Av disse midlene kom kr. 4.058.000 over høgskolens rammetildeling for 1998, og kr. 284.000 som inntekt i forbindelse med salg av undervisningstjenester til Avdeling for lærerutdanning. De samlede midlene hadde denne fordelingen i budsjettet for 1998.

Post 01	Lønn	kr. 3.365.950
Post 11	Varer og tjenester	kr. 976.000
Totalt:		kr. 4.342.000

I 1998 har senteret bokført disse utgiftene:

Post 01	Lønn	kr. 3.186.283
Post 11	Varer og tjenester	kr. 827.752
Totalt:		kr. 4.014.035
Resultat		kr. 327.965

8. PERSONALSITUASJONEN

Senteret har hatt 12 faste stillinger i 1998, men har bare hatt budsjettildeling til 11. Den 12. stillingen har som tidligere vært finansiert med midler fra Avdeling for lærerutdanning for tjenester som senteret har gitt i forbindelse med undervisning og veiledning (jfr. 5.1 og 5.2.). Et nytt professorat, som ble gitt til høgskolen i 1996 er blitt besatt i 1998. Finn Egil Tønnessen ble utnevnt til professor fra 1.10.1998. Stillingen skal være organisatorisk tilknyttet Avdeling for lærerutdanning, men professoren skal drive sin forskning i tilknytning til senteret.

I tillegg til de faste stillingene har senteret hatt to stillinger knyttet til eksternt finansierte prosjekt. Senteret har også engasjert en medarbeider i en 20% stilling. Denne medarbeideren har sin hovedstilling i Stavanger kommune

8.1. Fordeling av stillinger

Følgende personer var knyttet til senteret i 1998:

Fagstillinger:

Høgskolelektor	Anne Brit Andreassen (engasjement i 20% stilling)
Førsteamanuensis	Ingolv Austad (fungerende senterleder)
Førsteamanuensis	Inger-Kristin Bjaalid

Høgskolelektor	Liv Engen (permisjon fram til 30.11. Sluttet i stillingen 1.12.)
Høgskolelektor	Egil Gabrielsen (midlertidig stilling som prosjektleder)
Høgskolelærer	Ellen Heber (vikar)
Professor	Torleiv Høien (permisjon fram til 31.12. Slutter i stillingen)
Førsteamanuensis	Ann-Mari Knivsberg (vikar)
Avdelingsleder	Arne Løkken (gikk av med AFP 31.12.)
Høgskolelektor permisjon)	Marit Petersen Oftedal (stipendiat ved Universitetet i Bergen,
Høgskolelektor	Astrid Skaathun (vikarstipend fra 1.8.)
Avdelingsleder	Ragnar Gees Solheim
Høgskoledosent	Finn Egil Tønnessen (professor fra 1.10., overgang til Avd. for lærerutdanning)

Kontorstillinger:

Sekretær	Astri Engelsgjerd (vikar)
Konsulent	Jette Marie Harbo (permisjon)
Førstesekretær	Tone Olsen (vikar 50%, engasjement i prosjektstilling 50% fra 1.8.)
Førstesekretær	Ellen Rafos (permisjon 100% fram til 31.7., 50% fram til 31.12.)
Førstekonsulent	Jostein Tollaksen

8.2. Fordeling på de ulike arbeidsområdene innen senterets virksomhet

Tabell 7. Fordeling av årsverk på ulike arbeidsområder

Administrasjon	1 årsverk
Kontortjenester	3 «
Fou-arbeid og forskerutdanning	4 «
Etterutdanning	2 «
Diagnostisering og rådgiving	1 «
Undervisning	1 «
I alt	12 årsverk

9. STYRE, RÅD OG UTVALG

9.1. Styret for Senter for leseforskning

Styret for Senter for leseforskning har i 1998 hatt denne sammensetningen:

Leder
Ingolv Austad

Styremedlemmer
Alle de faglig ansatte i minst 50% stilling:
Ingolv Austad

Inger Kristin Bjaalid
Egil Gabrielsen
Ann-Mari Knivsberg
Arne Løkken
Astrid Skaathun
Ragnar Gees Solheim
Finn Egil Tønnessen

2 studenter fra Avdeling for lærerutdanning:

Karen Merete Brekke, hovedfag spes.ped. (fram til 31.7.)
Berit Elise Birkeland, hovedfag, spes.ped. (fram til 31.7.)
Ellen Heber (valgt av hovedfagsstudentene fra 1.8.)
Lillian Dahl Fitjar (valgt av leksologistudentene fra 1.8.)

I tillegg har Elisabeth Sekkesæter (fram til 31.9.) og Heidi Kvamme (fra 1.10.) møtt som faste observatører fra Høgskolebiblioteket.

9.2. Faglig samarbeidsforum

Formål

Sikre kontakt mellom senteret og ulike samarbeidsgrupper.

Mandat

Samarbeidsforum for Senter for leseforskning blir oppnevnt av Senter for leseforskning og skal

- sikre kontakten mellom SLF og utvalgte samarbeidsgrupper
- sikre medvirkning fra senterets samarbeidspartnere gjennom drøfting av senterets plandokument og virksomhet
- ha en rådgivende funksjon overfor senteret

I 1998 har det vært ett møte i faglig samarbeidsforum.

Sammensetning i 1998:

Eksterne medlemmer:

Henning Solem (medlem)
Margrethe Foss Skiftesvik (varamedlem)

Kjell Espedal (medlem)
Ingvar Vignes (varamedlem)

Jon Geir Bauge (medlem)
Bjørn Klokk (varamedlem)

Inger-Jo Haaland, studieavdelinga ved Høgskolen i Stavanger

Interne medlemmer:

Ingolv Austad (leder)

Ragnar Gees Solheim

Arne Løkken

DEL IV. RESULTATRAPPORTERING OG BEHOVSVURDERING

10. OPPNÅDDE RESULTAT I FORHOLD TIL MÅLSETTINGEN FOR 1998

10.1. Hovedmål A - Forsknings- og utviklingsarbeid

Innenfor dette hovedmålet har senteret hatt stor aktivitet også i 1998. En vil her kort gjøre greie for de resultatene som er oppnådd i forhold til de prosjektene som er nevnt i Årsplan for 1998:

Leseferdighet og leseutvikling på begynnertrinnet

Liv Engen har arbeidet videre på sitt doktorgradsprosjekt. Veileder har vært *professor Torleiv Høyen*. Hun hadde permisjon fra senteret fram til 30.11., da hun sluttet ved senteret for å gå over i stilling i Stiftelsen Dysleksiforskning.

Diagnostisering av avkodingsvansker

Marit Petersen Oftedal har arbeidet videre på sitt doktorgradsprosjekt. Veileder har vært *professor Torleiv Høyen*. Hun har vært stipendiat ved Universitetet i Bergen, men har hatt arbeidsplass og har fått veiledning ved Senter for leseforskning.

Genetikk og dysleksi

Professor Finn Egil Tønnessen har arbeidet videre med dette grunnforskningsprosjektet i samarbeid med *professor Herbert Lubs* ved Universitetet i Tromsø. Arbeidet er delvis finansiert av Norges forskningsråd.

Effekt av diett på språklige kognitive og motoriske ferdigheter hos barn med autistiske syndrom.

Førsteamanuensis Ann-Mari Knivsberg har fortsatt arbeidet med dette prosjektet i samarbeid med *overlege Karl-L. Reichelt*, Rikshospitalet.

Seksåringer med problematferd

Førsteamanuensis Ann-Mari Knivsberg har arbeidet videre med prosjektet som planlagt. Målgruppen er elever som etter sakkyndig tilråding får intens spesialpedagogisk opplæring før de begynner i ordinære klasser, tidligere 1. klasse. Målsettingen er å kartlegge funksjonsnivå og atferd og relatere dette til eventuelle biokjemiske avvik målt i urin og serum. Data er samlet inn, men bearbeiding av disse gjenstår.

Delkomponenter i rettskrivingsprosessen

Høgskolelektor Astrid Skaathun har arbeidet videre på dette prosjektet under veiledning av *Professor Torleiv Høyen*. I høsthalvåret 1998 har hun hatt vikarstipend. Dette er et større forskningsprosjekt som retter søkelyset på forholdet mellom lesevansker og rettskrivingsvansker.

Landsomfattende kartlegging av leseferdighet

Senteret har av KUF fått i oppdrag å gjennomføre en undersøkelse av leseferdigheten i halvparten av landets skoler på 2. og 9. klassetrinn. Arbeidet har blitt utført i samarbeid med Feedback Research. Resultatet av arbeidet er lagt fram i to rapporter, som begge er publisert av KUF. Rapportene er utarbeidet av *professor Finn Egil Tønnessen og Avdelingsleder Ragnar Gees Solheim*.

Kartlegging av leseferdighet hos tunghørte

Senteret har samarbeidet med Nedre Gausen kompetansesenter om utvikling av kartleggingsprøver for tunghørte. Prosjektkoordinator har vært *avdelingsleder Ragnar Gees Solheim*. Prosjektet er avsluttet.

Utvikling av kartleggingsprøver på samisk

Senteret samarbeider med Samisk utdanningsråd om utvikling og standardisering av kartleggingsprøver på samisk. Prosjektet har fortsatt som planlagt i 1998. Prosjektkoordinator har vært *avdelingsleder Ragnar Gees Solheim*

Utvikling av ordlesingsprøver

Senteret tar sikte på å bearbeide og videreutvikle danske ordlesingsprøver i samarbeid med Dansk psykologisk forlag og Bredtvet kompetansesenter. Det har ikke vært arbeidet med prosjektet i 1998.

SIALS-prosjektet

KUF har bestemt at Norge skal være med i den andre internasjonale kartleggingsundersøkelse av leseferdighet i aldersgruppen 16-65 år (Second International Adult Literacy Survey - SIALS). Statistisk sentralbyrå har fått hovedansvaret for datainnsamlingen. SLF har fått ansvaret for å lede den norske delen av prosjektet. I 1996 ble det gjennomført en pilotundersøkelse blant 300 personer, og i 1997 og 1998 foregår selve hovedundersøkelsen som vil omfatte en statistisk utvalgt gruppe på ca. 5000 personer. I tillegg til selve leseprøven vil alle deltakere svare på en rekke spørsmål i tilknytning til utdanning, yrkesvalg etc. Prosjektet er finansiert av KUF, KAD og AD. Prosjektet har gått etter planen i 1998. Prosjektkoordinator har vært *høgskolelektor Egil Gabrielsen*.

Læringsstrategiprojektet i Rogaland

I samarbeid med Statens utdanningskontor i Rogaland, Haugesund kommune og Sokndal kommune har senteret gjennomført og rapportert om et utviklingsprosjekt omkring læringsstrategier. Prosjektet har omfattet 10 skoler i 10 kommuner i Rogaland. Prosjektet vil forsette i samarbeid med Haugesund kommune også i 1999. Prosjektleder har vært *stipendiat Liv Engen*
Lese for å lære

I samarbeid med Sandnes videregående skole er senteret i gang med et nytt lokalbasert prosjekt omkring læringsstrategier. Prosjektet er basert på å utvikle kompetanse og erfaring i første omgang ved en videregående skole men også å kunne spre disse erfaringene til andre skoler. Prosjektleder er *høgskolelærer Ellen Heber*

Kvalitetssikring av arbeid med enkeltelever

Senteret har i 1998 arbeidet videre med utvikling av prosedyrer for behandling av enkeltelever/klienter. Målet er å sikre kvaliteten både på selve diagnostiseringen og oppfølgingen etterpå. Prosjektleder har vært *høgskolelektor Anne Brit Andreassen*

Sandnes-prosjektet God skolestart

Senteret har samarbeidet med Sandnes skolekontor om et prosjekt som tar sikte på å sikre begynneropplæringen i lesing. Prosjektet ble avsluttet i 1997, men har blitt evaluert våren 1998. Prosjektet forsetter i regi av Saandnes skolekontor. Prosjektkoordinator har vært *høgskolelektor Anne Brit Andreassen*.

Veiledningshefte om lese- og skriveopplæring

Senteret har på oppdrag av KUF utarbeidet manuskript til veiledningshefte om lese- og skriveopplæring for lærere i grunnskolen i tilknytning til det nye læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. Prosjektet vil bli endelig slutført etter høringsuttalelser har kommet inn avsluttet våren 1999. Prosjektkoordinator har vært *avdelingsleder Ragnar Gees Solheim*.

Kvalitetssikring av dataprogrammet Lexia

Det svenske programmet Lexia er laget med tanke på afatikere og dyslektikere. Programmet er nå oversatt til norsk gjennom et bredt samarbeid mellom Falck Produkter, Afasiforbundet, Stiftelsen Stora Sköndal, Nasjonalt læremiddelsenter og Senter for leseforskning. Senter for leseforskning har deltatt i kvalitetssikring av prosjektet. Prosjektet er nå slutført. Prosjektansvarlig ved SLF har vært *førsteamanuensis Inger Kristin Bjaalid*.

Metodisk veiledning knyttet til IT

Senteret planlegger et prosjekt om metodisk veiledning når det gjelder bruk av IT i forbindelse med lesevansker. Arbeidet vil skje i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter. Det har ikke blitt arbeidet med dette prosjektet i 1998.

I tillegg til de nevnte prosjektene har *stipendiat Liv Bøyesen*, Oslo hatt institusjonstilknytning til høgskolen/senteret i 1998 for å arbeide med et prosjekt knyttet til kartlegging av lese- og skrivevansker blant innvandrerelever ved Fjell skole i Drammen. Prosjektet fortsetter i 1999.

10.2. Hovedmål B - Kompetansespredning

Dette er et omfattende mål som omfatter kurs, konferanser, formidling, informasjon.

Senteret har, i samarbeid med de statlige utdanningskontorene, gitt tilbud om etterutdanning til lærere og ansatte i barnehage og skole og i pp-tjenesten over hele landet. Opplæringen har primært bli holdt på regionalt nivå, og gjennom nettverksordninger har en sikret at informasjonen blir spredd videre til de lokale brukergruppene.

SLF har i 1998 videreutviklet det nordiske nettverkssamarbeidet Nordles, som har vært finanseirt av Nordisk ministerråd.. Dette samarbeidet ble formelt avsluttet i 1998, men en tar sikte å opprettholde det nordiske samarbeidet med bidrag fra deltakerlandene selv. Senteret leder planleggingen av den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999

Etterutdanningsvirksomheten har i 1998 blitt lagt opp etter de hovedprinsipper som ligger nedfelt i senterets strategiplan for etterutdanning, prinsipper som bl.a. har som mål å sikre mest mulig spredning av den kompetansen som senteret kan bygge opp lokalt/regionalt. Dette betyr bl.a. at samarbeid innen nettverk har blitt prioritert. Likeledes har senteret prioritere samarbeid med etterutdanningsprogram som arbeider med kompetanseoppbygging over en lengre periode. Virksomheten når det gjelder kompetansespredning har vært noe større enn i foregående år. For øvrig viser en til del 4.

Formidling

Med formidling mener en større konferanser av forskningsmessig karakter, publisering av rapporter, bøker og artikler, informasjon om senterets virksomhet.

Konferanse om lese- og skrivevansker som del av lærerutdanninga

I 1998 har senteret i samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk og Bredtvet kompetansesenter arrangert en større nordisk konferanse om lese- og skrivevansker som del av lærerutdanninga. Konferansen hadde bred deltakelse fra Danmark og Island.

Planlegging av den 11. europeiske lesekonferansen i 1999

Senteret vil i samarbeid med Norsk forening for leseopplæring stå som arrangør av den 11. europeiske lesekonferansen i 1999. En har kommet godt i gang med planleggingen. Arbeidet har gått etter planen i 1998.

Planlegging av den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999

Senteret har fått ansvar for å lede arbeidet med planlegging av den 20. nordiske konferansen om spesialpedagogikk i 1999. 1998 vil bli et viktig år i denne planleggingsprosessen. En har kommet godt i gang med planleggingen. Arbeidet har gått etter planen i 1998.

Utarbeiding av ny informasjonsbrosjyre

I løpet av 1998 ble det utarbeidet en ny informasjonsbrosjyre om SLF. Brosjyren er utgitt på norsk og engelsk.

Informasjonsspredning om virksomheten

SLF har i 1998 arbeidet videre med å spre informasjon om virksomheten gjennom høgskolens informasjonsblad, dagspresse, artikler, kompendier og bøker.

Bruk av internett

En har tatt i bruk internett gjennom egen hjemmeside. Denne siden har blitt besøkt av et stort antall brukere. Senteret har fått kjøpt inn nytt videokonferanseutstyr.

Publisering

Senterets medarbeider har også i 1998 publisert rapporter, bøker og artikler i tilknytning til egne forskningsprosjekt. En viser for øvrig til publikasjonslisten.

Informasjonsbladet SLF-info

Senteret gir nå ut et informasjonsblad for senteret med faglig innhold. I 1998 kom det ut to nummer av dette bladet. Redaktør er førsteamanuensis Ann-Mari Knivsberg.

10.3. Hovedmål C - Rådgivings- og diagnostiseringsarbeid

Diagnostisering som spesialisttjeneste

Senteret har med henvisning fra PPT gjennomført diagnostisering av elever. Dette dreier seg i større og større grad om vanskelige og svært komplekse saker. Omfanget er omtrent som det har vært de senere årene, ca 20 elever.

Generell rådgiving

Senteret har gjennom året stått til disposisjon for rådgiving innen sitt fagområde, lese- og skrivevansker. Mange har henvendt seg til senteret gjennom brev og telefon. En har også fått flere spørsmål via internett.

Etablering av læremiddelsamling

Dette arbeidet har blitt ført videre i 1998. En har fått frikjøpt pedagogisk programvare, men spørsmål om frieksemplar av læremiddel fra Nasjonalt læremiddelsenter er ennå ikke avklart. Senteret har ikkje hatt ressurser, verken økonomisk eller personellmessig til å intensivere dette arbeidet.

11. VIDERE SATSING

11.1. Faglige utfordringer

Strategiplanen for 1998-2001 trekker opp de mer langsiktige utviklingstrender og utfordringer for senteret:

A. Utviklingstrender:

1. Sektoren registrerer et stort behov for tjenester innen etterutdanning, ikke minst når det gjelder kartlegging og diagnostisering, men også generell kompetanseheving.
2. Sektoren registrerer et stort behov for å utvikle samarbeidet med PPT. PPT er det sentrale koordinerende leddet i lokalmiljøet, og kompetansesentrene arbeid er avhengig av PPTs forarbeid og etterarbeid i enkeltsaker. Likeledes står PPT sentralt i den lokale kompetanseoppbyggingen. Samarbeidet med PPT bør skje gjennom en nærmere kontakt med faglig enhet for PPT og gjennom regionvise samlinger.
3. Den nye etter- og videreutdanningsreformen øker behovet for kunnskap om voksne med mangelfulle lese- og skriveferdigheter.
4. Sektoren registrerer et økende behov for tjenester som går på tvers av fagområdene og sektorene. Dette ser vi tydelig både ved at vi får henvist flere med sammensatte vansker, og vi opplever behov for etterutdanning som tar hensyn til at vanskene er av sammensatt karakter.
5. Sektoren registrerer et stort behov for kompetanse rettet mot opplæring for språklige minoriteter. Det gjelder både den samiske befolkningen og ulike grupper av innvandrere.
6. Sektoren registrerer et behov for samarbeid med flere sektorer, som f.eks. hørsels- og synsvansker, kommunikasjonsvansker og personer med alvorlige motoriske vansker. Samarbeidet gjelder i forhold til tilpasning av kartleggingsprøver, utvikling av materiell og metodikk.
7. IT-teknologien utgjør en spesiell utfordring for sektoren. Her er det snakk om både forskning og utvikling, vurdering av utstyr og programvare, etterutdanning og kompetanseheving.
8. Sektoren understreker viktigheten av organisert internasjonalt samarbeid ikke minst fordi de samlede fagmiljøene innen sektoren er små.

B. Utfordringer:

1. Det er en utfordring for senteret å ta opp disse utviklingstrendene med de ressursene vi rår over. Det betyr at vi må ta disse utfordringene både i vår egen kompetanseoppbygging og ved å samarbeide innen sektoren og på tvers av sektorgrensene.
2. En annen utfordring består i å kunne knytte til sektoren nettverk av medarbeidere som kan samarbeide om kompetansespredning. Det arbeides med å utvikle modeller for slike samarbeidsnettverk.

3. Aktivt samarbeid med brukerorganisasjonene og en kyndig informasjonsvirksomhet er en vesentlig utfordring.
4. Alle utfordringene og utviklingstrendene tilsier også at vi må ha økte ressurser for å kunne makte å ta opp så mange nye områder og samtidig ivareta de tradisjonelle oppgavene.

Utfordringen er å få til en bedre balanse mellom å ivareta sentrale oppgaver og samtidig kunne svare på nye utfordringer.

11.2. Videre planer for kompetanseområdet

En viktig utfordring ligger i å realisere strategiplanen og å få til mer samarbeid mellom ulike senter både innen sektoren og mellom ulike sektorer. Stortingsmelding nr. 23 (1997-98) har lagt et grunnlag for nye utfordringer i årene framover. Den viktigste oppgaven for senteret er å bidra til å realisere det store kompetanseutviklingsprogrammet som skal rette seg mot PP-tjenesten og skolelederne.

I Årsplan for 1998 har senteret konkretisert de arbeidsoppgavene en ønsker å realisere det nærmeste året.

Skal vi ved senteret kunne nå de målene vi har satt oss, er vi avhengige av fortsatt å ha god kompetanse knyttet til senteret. Flere medarbeidere er i gang med videre kompetanseoppbygging. Vi registrerer også at senteret vil få tilført tre nye fagstillinger fra 1999. Dessuten vil en lyse ut lederstillingen som fast stilling og i tillegg to professorat.

11.3. Videre planer for høgskoleområdet

Senteret vil forsette samarbeidet med Avdeling for lærarutdanning om undervisning i spesialpedagogikk. I 1998 ble Finn Egil Tønnessen utnevnt til professor i spesialpedagogikk med vekt på lese- og skrivevansker. Professoratet et organisatorisk tilknyttet avdelingen, men forskingsdelene v stillingen skal være tilknyttet Senter for leseforskning. Det blir en utfordring å få denne delingen til å fungere godt. Med midler fra høgskolen vil senteret kunne få tilsatt en professor II i lingvistikk.

Senteret har i 1998 hatt et nært samarbeid med Senter for atferdsforskning om undervisning i spesialpedagogikk, både på 2. avdeling og hovedfag. Det er utviklet en ny struktur for hovedfaget, som omfatter 40 vekttall. Dette samsvarer dermed med den modellen en har ved universitetene. Senteret vil arbeide for at høgskolen kan få tildele graden cand. ed. på grunnlag av det nye hovedfaget.

Det er også kommet i gang et samarbeid med andre avdelinger ved høgskolen. Det gjelder både Avdeling for humanistiske fag og Avdeling for kunstfag. Senteret har samarbeidet med Avdeling for humanistiske fag om planen for et hovedfag i nordisk. Det ligger en utfordring både for senteret og for høgskolen å legge forholdene til rette for å kunne benytte senterets kompetanse på tvers av avdelinger og senter i høgskolen på en meir fleksibel måte. Omstillingsutvalgets innstilling vil kunne danne grunnlag for videre utvikling mot at høgskolen kan få status som universitet.

Senteret ønsker å videreføre samarbeidet med Universitetet i Bergen og med Stiftelsen Dysleksiforskning. Senteret ser også en stor utfordring i å samarbeide innen rammen av Forskerakademiet i Rogaland. Etter at avtalen med Psykologisk fakultet ved UiB går ut i 1999, har senteret et klart behov for å kunne få en egen stipendiatstilling for å kunne bygge ut kompetansen innen fagområdet. En vil forsøke å realisere dette innen rammen av Norgesnettprogrammet.

12. PUBLIKASJONER 1998

Austad, I. (1998) Leseprøve. Videregående opplæring. Grunnkurs. Bokmål og nynorsk Nasjonalt læremiddelsenter

Austad, I. (1998) Veiledning for læreren. Videregående opplæring. Grunnkurs. Bokmål og nynorsk. Nasjonalt læremiddelsenter

Austad, I. og Skaathun A. (1998) Idéhefte. Videregående opplæring. Grunnkurs. Bokmål og nynorsk. Nasjonalt læremiddelsenter

Høien, T. (1998). Phonological component in early reading acquisition: A study among Norwegian children in Grade one. I Å. Olofsson and S. Strömquist (Eds.), *Cognitive and linguistic aspects of reading disability*. A European COST cooperation.

Høien, T. & Lundberg, I. (under publisering). Dysleksi, identifikasjon og behandling. *Medicinsk Årbog*. København:

Høien, T. & Lundberg, I. (1998). Dysleksi: Mangelfull automatisering av ordavkodningen. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskap: *Learning Strategies and Skill Learning*. Trondheim: Tapir Forlag

Høien, T. & Lundberg, I. (1998). Kartlegging av ordavkodningsstrategier. Stavanger: Stiftelsen Dysleksiforskning.

Knivsberg, A.M. (1998) Dysleksi og komorbiditet. *SLF-info*, nr.2, pp.1-3.

Knivsberg, A.M., Reichelt, K.L., Nødland, M.(1998).Gluten- og kaseinfri diett for barn med autistiske særtrekk. *Spesialpedagogikk*, nr.8, 26-34.

Knivsberg, A.M., Reichelt, K.L., Høien, T., & Nødland, M. (1998) Parents' observations after one year of dietary intervention for children with autistic syndromes. 13- Conference proceedings: *Psychobiology of Autism: Current Research & Practice*. Sunderland: Autism Research Unit, University of Sunderland, and Autism North Ltd., pp. 13- 24.

Knivsberg, A.M., Reichelt, K.L., Nødland, M., & Tønnessen, F.E. (1998). Biochemical abnormalities in six-year old children with problem behaviour. *Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk*, nr 2, 74-85.

Knivsberg, A.M., Reichelt, K.L., Nødland, M. Comorbidity between dyslexia and attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). Akseptert for publisering i *British Journal of Special Education*.

Knivsberg, A.M., Reichelt, K.L. Høien, T. & Nødland, M. (1998). Parents' observations after one of dietary intervention for children with autistic syndromes. *Psychobiology of Autism: Current Research and Practice*. London: The Autism Research Unit and Autism North Ltd.

Reichelt, K.L., & Knivsberg, A.M. *Barn med atferdsavvik*. Video. Foredrag 24.03.98. Stavanger: Senter for leseforskning.

Reichelt, K.L., Knivsberg, A.M., Nødland, M., & Reichelt, W.H. (1998) Can autistic psychophysiology be explained by peptides found in their urines? Conference proceedings: *Psychobiology of Autism: Current Research & Practice*. Sunderland: Autism Research Unit, University of Sunderland, and Autism North Ltd., pp.33-44.

Santa, C. & Høien, T. (under publisering). An assessment of Early Steps: A program for early intervention of reading problems. *Reading Research Quarterly*.

Tønnessen, F.E. (1998). Can computers resolve our reading problems?

Tønnessen, F.E. (1998). Explanation and treatment of dyslexia. Options and limitations of the cognitive psychological approach.

Tønnessen, F.E. (1998). Reading disorders and their treatment in Europe. Introduction to a special issue of *Journal of Learning Disabilities* (Sammen med P. Niemi og C. Porpodas).

Tønnessen, F.E. (1998). Exclusion of linkage to 1p, 6p and 15q in a large Norwegian family with dyslexia. (Sammen med T. Fagerheim, P. Raeymaekers og H. Lubs).

Tønnessen, F.E. & Solheim, R. (1998). Forskjeller i skolen. Belyst ut fra variasjoner i leseferdigheten på 2. og 9. klassetrinn.

Tønnessen, F.E. og Solheim, R.G. (1998) *Kartlegging av leseferdighet og lesevaner på 2. klassetrinn*. KUF/Senter for leseforskning.

DEL V. VEDLEGG: OVERSIKT OVER KURS, SEMINAR OG KONFERANSER 1998

A. Kurs, seminar og konferanser som er holdt på og utenom senteret og som senteret har hatt ansvar for.

Tid: 14. januar
Tema: Læringsstrategier for lesesvake elever i videregående skole
Sted: Uldals videregående skole, Stavanger
Antall timer: 3
Målgruppe: Lærerpersonalet ved Uldal videregående skole
Deltakertall: 7
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: PPT for videregående skole i Rogaland i samarbeid med Uldal skole og SLF

Tid: 26. januar, 23. februar, 30.mars
Tema: Lære å lære, strategier som letter læringsprosessen og øker leseforståelsen
Sted: Harestad skole, Randaberg
Antall timer: 9
Målgruppe: Lærere i grunnskolen, Randaberg
Deltakertall: 30
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Harestad skole, Randaberg

Tid: 26. januar
Tema: Datakurs, dataprogram og CD-rom med vekt på tekstbehandling/treningsprogram i norsk og spesialundervisning
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakerantall: 20
Målgruppe: Lærere/spesialpedagoger/andre interesserte
Foreleser(e): Frode Rustøy, Høgskolen i Vestfold
Arrangør: SLF

Tid: 16. februar
Tema: Lære å lære, strategier som letter læringsprosessen og øker leseforståelsen
Sted: Austbø skole, Hundvåg, Stavanger
Antall timer: 3
Målgruppe: Lærere ved Austbø skole
Deltakertall: 40
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Austbø skole, Hundvåg

Tid: 19.-20. februar
Tema: Kartlegging av lesevansker, orientering om SLF
Sted: Høgskolen i Nesna
Timetall: 12
Deltakertall: 30
Målgruppe: Leksologistudenter

Foreleser(e) Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Høgskolen i Nesna

Tid: 26. - 27. februar
Tema: «Elever med avvikende atferd». Elever med ADHD, Tourette- og Asperger syndrom
Sted: HiS, SLF
Antall timer: 12
Deltakertall: 54
Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger i videregående skole
Foreleser(e): Ann-Mari Knivsberg, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 5. - 6. mars
Tema: Lese og skrivevansker i videregående skole, spesialpedagogiske tiltak
Sted: Raufoss videregående skole, Raufoss
Antall timer: 12
Målgruppe: Lærere i videregående skole i Vestoppland
Deltakertall: 20
Foreleser(e): Ellen Heber og Astrid Skaathun, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Raufoss videregående skole og opplæringsjefen i Oppland

Tid: 11. mars
Tema: Begynneropplæring i norsk
Sted: Ganddal bydelshus, Skoleetaten i Sandnes
Timetall 3
Deltakerantall 65
Målgruppe Lærere i 1. og 2. klasse avd. ledere i barnehagen 3 - 5 års avd., spes. ped. førskolelærere
Foreleser(e) Sølvi Gunnes og Hildegunn M. Undlien, Lydbokforlaget, Melhus
Arrangør SLF med støtte fra Nasjonalt læremiddelsenter

Tid: 11. - 12. mars
Tema: Lese og skrivevansker i videregående skole
Sted: Namsos videregående skole, Namsos
Antall timer: 12
Målgruppe: Lærere i videregående skole i N. Trøndelag
Deltakertall: 20
Foreleser(e): Ellen Heber og Inger Kristin Bjaalid, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Inderøy og Namsos videregående skole og Opplæringsjefen i N. Trøndelag

Tid 12. mars
Tema Lydboka - en vei til leselyst, opplevelse og kunnskap
Sted HiS
Timetall 6
Deltakerantall 44
Målgruppe Spesialpedagoger, lærere og tilsatte i PPT

Foreleser(e) Sølvi Gunnes og Hildegunn M. Undlien, Lydbokforlaget, Melhus
Arrangør SLF med støtte fra Nasjonalt læremiddelsenter

Tid 13. mars
Tema Lydbøker - en pedagogisk ressurs
Sted HiS
Timetall 6
Deltakerantall 12
Målgruppe Spesialpedagoger, lærere og tilsatte i PPT
Foreleser(e) Sølvi Gunnes og Hildegunn M. Undlien, Lydbokforlaget
Arrangør SLF

Tid: 18.-19. mars
Tema: Tester og testbruk i PPT
Sted: Grimstad
Timetall: 12
Deltakertall: 30
Målgruppe: Ansatte i PPT
Foreleser(e) Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Aust Agder
Tid: 4. september
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring
Sted: Kronsminne vg skole, Solheimsviken, Bergen
Antall timer: 6
Deltakertall: 10
Målgruppe: Tilsatte ved Kronsminne vg skole
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Jan Bertil Heilen, Krohnsminne vg skole

Tid: 19. mars
Tema: Dysleksibegrepet,» komorbiditet mellom dysleksi og ADHD»,
den normale leseutviklingen
som referanseramme for lesing, skrivevansker og dysleksi,
kartlegging av leseferdighet blant voksne
Sted: HiS
Timetall: 6
Deltakertall: 20
Målgruppe: 2. avd. studenter Spes. ped., Bodø
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid, Astrid Skaathun, Ann-Mari Knivsberg,
Finn Egil Tønnessen, Egil Gabrielsen og Arne Løkken
Arrangør: SLF i samarbeid med 2. avd. spes. studenter ved HiB

Tid: 24. mars
Tema: Nyere forskningsresultater om bruk av gluten- og kaseinfri diett for
barn med autistiske særtrekk, barn med atferdsavvik
Sted: HiS
Antall timer: 3

Deltakertall: 190
Målgruppe: Foreldre og fagpersonale
Foreleser(e): Ann-Mari Knivsberg, SLF og Karl M. Reichelt, Rikshospitalet, Oslo
Arrangør: SLF/ i samarbeid med PIF-Vestlandet

Tid: 17. april og 23.oktober (1997)
Tema: Lese for å lære
Sted: Sandnes videregående skole, Sandnes
Antall timer: 6
Målgruppe: Lærere ved Sandnes videregående skole
Deltakertall: 18
Foreleser(e): Ellen Heber og Ingolv Austad, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Sandnes videregående skole, Sandnes

Tid: 23. april
Tema: Ordavkoding, læringsstrategier, komorbiditet mellom dysleksi, dysleksibegrepet, prøver og kartleggingsmateriell, SLF
Sted: HiS, SLF
Timetall: 6
Deltakertall: 17
Målgruppe: Tilsatte ved Institusjonsundervisningen i Aust- Agder, Bjorbekk
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid, Ellen Heber, Ann Mari Knivsberg, Finn Egil Tønnessen, Ragnar Gees Solheim og Arne Løkken, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Institusjonsundervisningen i Aust- Agder, Elin Jørgensen, Haugerød, 4883 Bjorbekk

Tid: 24. april
Tema: Lese- og skriveprosesser, ordavkoding, komorbiditet mellom dysleksi og ADHD, dysleksibegrepet, SIAL-prosjektet, SLF
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakertall: 11
Målgruppe: Logopedstudenter fra logopedlinjen ved HiB
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid, Astrid Skaathun, Ann-Mari Knivsberg, Finn Egil Tønnessen, Egil Gabrielsen og Arne Løkken
Arrangør: SLF i samarbeid med logopedlinjen ved HiB ved linjeleder Olav Haldorsen

Tid: 7. mai
Tema: Matematikkvansker og lesevansker. Oppmerksomheten rettes mot uttrykket matematikkvansker (dyskalkuli) og nyere data som dokumenterer forekomst av slike vansker
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakerantall: 35
Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger, tilsatte i PPT og i lærerutdanningen
Foreleser(e): Snorre A. Ostad, ISP, Universitetet i Oslo
Arrangør: SLF
Tid: 13. august

Tema: Normal lese- og staveutvikling. Metodisk refleksjon
Sted: Bryne
Timetall: 6
Deltakertall: 60
Målgruppe: Småskolelærere
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid og Astrid Skaathun, SLF
Arrangør: Hå kommune i samarbeid med SLF

Tid: 19. august, 8. september, 6. oktober, 10. november
Tema: Læringsstrategier, hvordan få hjelp med lese- og skrivevansker
Sted: HiS
Antall timer: 8
Deltakertall: Gjennomsnitt 48
Målgruppe: Studenter ved HiS
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med StOr og Studieavdelingen, HiS

Tid: 4. september
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring
Sted: Kronsminde videregående skole, Dagskolen, Bergen
Antall timer: 6
Målgruppe: Lærere i videregående skole
Deltakertall: 8
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Kronsminde videregående skole, Solheimsviken, Bergen

Tid: 8. - 15. september
Tema: Nasjonal uke for voksnes læring: grupper med særlige behov
Etter oppfordring av KUF og Den Norske Unescokommisjonen
Sted: HiS
Timetall: 3
Deltakertall: 50
Målgruppe: Interesserte
Foreleser(e): Finn Egil Tønnessen og Egil Gabrielsen, SLF og Ketil Wigestrands, Fretex A/S
Arrangør: SLF i samarbeid med Statensutdanningskontor i Rogaland ved Knut Underbakke

Tid: 7. september
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring, leseundersøkelsen:
leseferdighet og leseforståelse i 2. klasse (leseundersøkelse)
Sted: Kommunehuset, Pedagogisk avdeling, Laksevåg, Bergen
Antall timer: 7
Målgruppe: Lærere i barneskolen
Deltakertall: 60
Foreleser(e): Ellen Heber, Ragnar Gees Solheim, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Bergen kommune, ved Anne Torill Tutturen,
Pedagogisk avdeling, Bergen kommune

Tid: 10. september

Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Loen i Sogn og Fjordane
Timetall: 2
Deltakertall: 30
Målgruppe: Kommuner i Sogn og Fjordane (administrasjon, skoleledelse)
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Sogn og Fjordane

Tid: 10.- 24. september, 22. - 29. oktober, 12. -19. november,
Tema: Leseforbereende tiltak og begynneropplæring i lesing
Sted: Sandnes kommune, Skolekontoret
Timetall: 18
Deltakertall: 60
Målgruppe: Lærere i grunnskolen, 1. -2. kl.
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Målfrid Lønning Strand, Sandnes skolekontor

Tid: 15. september
Tema: Dysleksi i et livsløpsperspektiv: Dysleksi skjult funksjonshemming, dysleksi og motorikk, tegn på dysleksi og forebygging, den dyslektiske eleven, den voksne dyslektikeren
Sted: Sola vg skole, Sola
Timetall: 6
Deltakertall: 60
Målgruppe: Foreldre, lærere i grunnskolen
Foreleser(e): Innledere og forelesere fra Eikelund kompetansesenter, Bergen
Arrangør: Eikelund kompetansesenter i samarbeid med SLF og Norges Dysleksiforbund, Stavanger

Tid: 17. - 18. september
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring, forebygging og avhjelping av lese- og skrivevansker, Nasjonale kartleggingsprøver (spesielt 2. -3. kl.) / Idèheftene
Sted: Selje Hotell i Nordfjord, Selje i Nordfjord
Antall timer: 12
Deltakertall: 45
Målgruppe: Lærere i grunnskolen
Foreleser(e): Ellen Heber og Anne Brit Andreassen, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Kurssekretariatet Nordfjord, Bård Fløde, Selje kommune, Selje

Tid: 21. september
Tema: Læringsstrategier for lesesvake elever i videregående skole
Sted: Uldals videregående skole, Rektor Steens plass 1, Stavanger
Antall timer: 3
Målgruppe: Lærere ved Uldals videregående skole
Deltakertall: 7
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Uldals videregående skole

Tid: 24. - 27. september
Tema: Leseopplæringen i lærerutdanningen: konferanse om lese- og skriveopplæring i nordisk lærerutdanning
Sted: Scandic Hotel, Stavanger
Antall timer: 24
Deltakertall: 71
Målgruppe: Tilsatte innen lærerutdanningen i Danmark, Island og Norge
Foreleser(e): William E. Tunmer og Jane E. Prochnow, New Zealand, Peter Hatcher og Laura Huxford, England, Jørgen Frost, Solveig A.H. Lyster, Bente E. Hagtvet, Jo Brøyn, Norge
Andre med innlegg: Baldur Sigurdsson og Gudmundur Kristmundson, Island, Merete Brudholm, Kirsten Kjærsgaard og Birgit Dilling, Danmark, Ingolv Austad, Karin Breivik Johnsen og Ragnar Gees Solheim, Norge
Arrangør: SLF i samarbeid med UiO, Institutt for Spesialpedagogikk, Oslo, Bredtvet Kompetansesenter, Oslo, Undervisningsministeriet i Danmark, Dansk Videntcenter for ordblindhed og Lestrarmidstodskola, Island
Konferansen ble arrangert med økonomisk støtte fra Statens Lærerkurs.

Tid: 30. september
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Bø i Telemark
Timetall: 3
Deltakertall: 40
Målgruppe: Deltakere i leseundersøkelsen
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU- kontor i Telemark

Tid: 22. september
Tema: Forskningsdagene ved HiS:
Bidrag SLF: Seksåringer med problematferd, SIALS- prosjektet, kartlegging av leseferdighet blant 2. og 9. klassinger
Sted: HiS, SLF
Antall timer: 5
Deltakertall: 25
Målgruppe: Interesserte
Foreleser(e): Ingolv Austad, Ann Mari Knivsberg, Finn Egil Tønnessen og Egil Gabrielsen,
Arrangør: SLF

Tid: 1. oktober
Tema: DRILLPRO 1
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakerantall: 27
Målgruppe: Tilsatte i grunnskolen
Foreleser(e): Agnar Svardal, Austbø skole
Arrangør: SLF

Tid: 2. oktober
Tema: Normal lese- og skriveutvikling. Metodiske refleksjoner
Sted: Kollmyr grendehus, Skien kommune, Skien
Antall timer: 6
Deltakertall: 80
Målgruppe: Medlemmer av spes. ped. team, 2. klasse lærere og andre som er opptatt av lese- og skrivevansker
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid og Astrid Skaathun, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Skien kommuneved Berit Aarnes, Skien

Tid: 19. oktober
Tema: Leseutvikling, barn med atferdsavvikt/lesevansker, kartlegging av leseferdighet, dysleksibegrepet
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakertall: 14
Målgruppe: Tilsatte (logoped) ved PPT Fredrikstad Sentrum, 1615 Fredrikstad
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid, Ann-Mari Knivsberg, Ragnar Gees Solheim og Finn Egil Tønnessen
Arrangør: SLF i samarbeid med PPT i Fredrikstad ved Anita Amundsen

Tid: 22. -23. oktober
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring, CRISS- prosjektet, kartleggingsmateriell og tiltak
Sted: Raufoss videregående skole, Raufoss
Antall timer: 12
Deltakertall: 35
Målgruppe: Tilsatte i videregående skole i Raufoss og Gjøvik
Foreleser(e): Ellen Heber og Astrid Skaathun, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Raufoss videregående skole ved Karl Arvid Hildonen og Opplæringsjefen i Oppland

Tid: 23. oktober
Tema: Lese for å lære
Sted: Sandnes videregående skole, Sandnes
Antall timer: 6
Målgruppe: Lærere ved Sandnes videregående skole
Deltakertall: 18
Foreleser(e): Ellen Heber og Ingolv Austad, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Sandnes videregående skole, Sandnes

Tid: 23. oktober
Tema: Den normale leseutviklingen som referanseramme for lesing
Barn/elever med atferdsavvik/lesevansker
Sted: HiS, SLF
Antall timer: 3
Deltakertall: 29

Målgruppe: Tilsatte (lærere) ved Nyplass skole, 4520 Sør- Audnedal
Foreleser(e): Inger Kristin Bjaalid, Ann-Mari Knivsberg og Arne Løkken, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med rektor ved Nyplass skole, Bjørn Finstad

Tid: 27. oktober
Tema: Workshop om leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Oslo
Timetall: 2
Deltakertall: 16
Målgruppe: Rektorer, lærere, PPT i Oslo og Akershus
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Oslo og Akershus

Tid: 28. oktober
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Moss
Timetall: 2
Deltakertall: 40
Målgruppe: Deltakere i leseundersøkelsen
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Østfold

Tid: 29. oktober
Tema: Matematikk og lesevansker
Matematikk i et utviklingsperspektiv
Sted: HiS, SLF
Antall timer: 6
Deltakertall: 60
Målgruppe: Lærere i grunnskolen, spesialpedagoger
Foreleser: Snorre A. Ostad, ISP, Universitetet i Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 5. november
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring
Sted: Høgskolen i Nesna
Antall timer: 7
Målgruppe: Studenter, 2. avd.spes.ped., leksologi
Deltakertall: 23
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Høgskolen i Nesna ved Karin Breivik Johnsen

Tid: 12. november
Tema: DRILLPRO 2
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakerantall: 13
Målgruppe: Tilsatte i videregående skole
Foreleser(e): Agnar Svardal, Austbø skole
Arrangør: SLF

Tid: 13. november
Tema: Kartlegging av leseferdighet, tiltak
Sted: Pedagogisk avdeling, Bergen kommune
Timetall: 6
Deltakertall: 60
Målgruppe: Lærere i grunnskolen
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med Pedagogisk avdeling ved Anne Torill Tutturen, Bergen kommune

Tid: 18. november
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Trondheim
Timetall: 2
Deltakertall: 40
Målgruppe: Administrasjon og skoleledelse i kommuner i Sør Trøndelag
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Sør- Trøndelag

Tid: 25. november
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Molde
Timetall: 2
Deltakertall: 35
Målgruppe: Rektorer og lærere i fådelte skoler i Møre og Romsdal
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SL i samarbeid med SU i Møre og Romsdal

Tid: 25. november
Tema: DRILLPRO 1
Sted: HiS
Antall timer: 6
Deltakerantall: 26
Målgruppe: Tilsatte i grunnskolen
Foreleser(e): Agnar Svardal, Austbø skole
Arrangør: SLF

Tid: 26.- 27.november
Tema: Lese og skrivevansker i videregående skole
Sted: Jægtvolden fjordhotell, Inderøy
Antall timer: 12
Målgruppe: Lærere i videregående skole i N. trøndelag
Deltakertall: 26
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF og Eldbjørg Lyssand, Eikelund kompetansesenter
Kursarrangør: SLF i samarbeid med Inderøy videregående skole og Opplæringsjefen i N.Trøndelag

B. Kurs, seminar og konferanser der Senter for leseforskning har hatt enkeltforelesninger

Tid: 8. januar
Tema: Spesialundervisning og skolelovgivning
Sted: Sandefjord
Timetall: 4
Deltakertall: 60
Målgruppe: Rektorer, styrere i barnehager, PPT, ledere for spes. ped team
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: Sandefjord skolekontor

Tid: 20. januar
Tema: Vurdering av elevar med særlege behov i grunnskole og videregående opplæring
Sted: Jæren hotell, Bryne
Antall timer: 1
Målgruppe: Lærere og rådgivere fra grunnskole og videregående skole
Deltakertall: 40
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF og Jon Geir Bauge, Su- kontoret i Rogaland
Kursarrangør: Statens utdanningskontor, Rogaland

Tid: 21. januar
Tema: Vurdering av elevar med særlege behov i grunnskole og videregående opplæring
Sted: Sola Strand Hotel, Sola
Antall timer: 1
Målgruppe: Lærere og rådgivere fra grunnskole og videregående skole
Deltakertall: 40
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF og Gerd Mortensen, Su-kontoret i Rogaland
Kursarrangør: Statens utdanningskontor, Rogaland

Tid: 28. januar
Tema: Vurdering av elevar med særlege behov i grunnskole og videregående opplæring
Sted: Park Hotel, Haugesund
Antall timer: 1
Målgruppe: Lærere og rådgivere fra grunnskole og videregående skole
Deltakertall: 40
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF og Jon Geir Bauge, Su- kontoret i Rogaland
Kursarrangør: Statens utdanningskontor, Rogaland

Tid: 7. februar
Tema: Nyere forskningsresultater om bruk av gluten- og kaseinfri diett for barn med autisme.
Sted: Stavanger
Antall timer: 2
Deltakertall: 16
Målgruppe: Foreldre og fagpersonale

Foreleser(e) Ann Mari Knivsberg, SLF
Arrangør: Rogaland Fylkeslag av Autismeforeningen i Norge

Tid: 20.03.98
Konferanse: «Building for the Future»
Early Childhood Education Conference
Tema: «Comorbidity between dyslexia and ADHD.»
Sted: Stavanger Forum, Stavanger
Timetall: 1
Deltakertall: 20
Målgruppe: Pedagoger ved internasjonale skoler i Europa
Foreleser: A.M. Knivsberg, SLF
Arrangør: Children' House

Tid: 20.03.98
Konferanse: «Building for the Future»
Early Childhood Education Conference
Tema: «Autism spectrum disorder/Asperger syndrome in children in mainstream classes»
Sted: Stavanger Forum, Stavanger
Timetall: 1
Deltakertall: 20
Målgruppe: Pedagoger ved internasjonale skoler i Europa
Foreleser: A.M. Knivsberg, SLF
Arrangør: Children' House

Tid: 15. april
Tema: «Psychobiology of Autism: current research & practice»
«Parents observations after one year of dietary intervention for children with autistic syndromes»
Sted: Durham, UK
Antall timer: 1
Deltakertall: 100
Målgruppe: Medisinsk, psykologisk og pedagogisk fagpersonell
Foreleser(e): Ann-Mari Knivsberg, SLF
Arrangør: Autism Research Unit, University of Sunderland

Tid: 16. april
Tema: Orientering om leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Oslo
Timetall: 2
Deltakertall: 40
Målgruppe: Konsulenter ved SU-kontorene
Foreleser(e) Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid medKUF

Tid: 20.-21. april
Tema: Konferanse om spesialpedagogiske utfordringer
Sted: Sandefjord

Timetall: 4 (innledning om st.m. 23, den nye skolelovgivningen, møteledelse)
Deltakertall: 400
Målgruppe: Rektorer, lærere, spesialpedagoger, ansatte i PPT
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: Sandefjord skolekontor, ISP ved UiO, Senter for leseforskning

Tid: 22. april
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Tromsø
Timetall: 2
Deltakertall: 40
Målgruppe: Kommuner og skoler som hadde deltatt i undersøkelsen
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med SU i Troms

Tid: 8. mai
Tema: Strategier for å undervise forståelse og læring
Sted: Statens ressurs- og voksenopplæringscenter, Løren, Oslo
Antall timer: 1
Målgruppe: Pedagogisk personale som underviser ungdom og voksne. Ledere som tilrettelegger opplæring
Deltakertall: 120
Foreleser(e): Ellen Heber, SLF
Kursarrangør: Statens ressurs- og voksenopplæringscenter, Løren, Oslo

Tid: 19. august
Tema: Leseundersøkelsen i 2. klasse
Sted: Alta
Timetall: 2
Deltakertall: 50
Målgruppe: Skoler i Alta kommune
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: SLF i samarbeid med skolekontoret i Alta

Tid: 16.-20. september
Tema: Evalueringskonferanse for et nordiske nettverkssamarbeidet
Sted: København
Timetall: 1 (rapport fra NORDLES)
Deltakertall: 40
Målgruppe: Deltakere i de fem nordiske nettverkene
Foreleser(e): Ragnar Gees Solheim, SLF
Arrangør: Nordisk Ministerråd

Tid: 5. november
Tema: «Lese-/skrivevansker, kartlegging og tiltak»
Etterutdanningsseminar i Nevropsykiatriske/Nevropsykologiske tilstander.
Sted: Statens Senter for Barne- og Ungdomspsykiatri, Oslo
Timetall: 2
Deltakertall: 63

Målgruppe: Psykiatere, psykologer, kliniske pedagoger og kliniske sosionomer
Foreleser(e): Ann- Mari Knivsberg, SLF
Arrangør: Nic Waals Institutt og Statens Senter for Barne- og Ungdomspsykiatri.

D: KOAP- KURS HOLDT AV EKSTERNE FORELESERE , MEN SOM ER
TILRETTELagt AV SENTER FOR LESEFORSKING OG HVOR SENTERET HAR
HATT DET FAGLIGE ANSVARET

Tid: 11. - 12. februar
Tema: KOAP
Sted: Ekne kompetansesenter, Ekne
Timetall: 12
Deltakertall: 8
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Olav Hallset, PPT for Frosta og Levanger, Levanger
Arrangør: SLF

Tid: 10. - 11. mars
Tema: KOAP
Sted: Tønsberg Arbeiderforenings lokaler, Tønsberg, Vestfold
Timetall: 12
Deltakertall: 21
Målgruppe(e): Lærere/logoped/psykologer
Foreleser: Liv Wang-Hansen, PPT i Tønsberg
Arrangør: SLF

Tid: 17. - 18. mars
Tema: KOAP
Sted: Eikelund kompetansesenter, Paradis, Bergen
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe(e): Lærere/logoped/psykologer
Foreleser: Eldbjørg T. Lyssand, Eikelund kompetansesenter, Paradis, Bergen
Arrangør: SLF

Tid: 17. - 18. mars
Tema: KOAP
Sted: Øverby kompetansesenter, Gjøvik, Oppland
Timetall: 12
Deltakertall: 21
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Sigrid Nygaard, Øverby kompetansesenter, Gjøvik og Kari Myrvang,
PPT Ullensaker, Jessheim
Arrangør: SLF

Tid: 24. - 25. mars
Tema: KOAP
Sted: Bredtvet kompetansesenter, Oslo

Timetall: 12
Deltakertall: 25
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Sigrid Nygaard, Øverby kompetansesenter og Kari Myrvang, PPT Ullensaker, Eidsvoll
Arrangør: SLF

Tid: 26. - 27. mars
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Bodø, Nordland
Timetall: 12
Deltakertall: 9
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Øystein Forsmo, Spesialpedagogisk senter i Nordland, Bodø
Arrangør: SLF

Tid: 15. - 16. april
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Stavanger, Rogaland
Timetall: 12
Deltakertall: 24
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 20. - 21. april
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Nord-Trøndelag, Levanger
Timetall: 12
Deltakertall: 8
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Olav Hallset, PPT for Frosta og Levanger, Levanger
Arrangør: SLF

Tid: 23. - 24. april
Tema: KOAP
Sted: Skedsmo v. o., Skjetten, Akershus
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 23. - 24. april
Tema: KOAP
Sted: Folkeuniversitetet, Sortland, Nordland
Timetall: 12
Deltakertall: 14
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer

Foreleser(e): Anne Daae Johansen, PPT for Vesterålen og Lødingen
Arrangør: SLF

Tid: 24. - 25. april
Tema: KOAP
Sted: Møller kompetansesenter, Vikhamar, Sør-Trøndelag
Timetall: 12

Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Hans A. Pedersen, Dalgård skole, Trondheim
Arrangør: SLF

Tid: 28. - 29. april
Tema: KOAP
Sted: Universitetet i Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 15
Målgruppe: 2. avdeling studenter
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 5. - 6. mai
Tema: KOAP
Sted: Sandfallet kompetansesenter, Alta
Timetall: 12
Deltakertall: 22
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Gunnhild Helland og Kirsten Wirkola, Sandfallet kompetansesenter
Arrangør: SLF

Tid: 5. - 6. mai
Tema: KOAP
Sted: Tønsberg arbeiderforenings lokaler, Tønsberg
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Marit Petersen Oftedal og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 11. - 12. mai
Tema: KOAP
Sted: Logopedisk senter, Vik i Helgeland, Nordland
Timetall: 12
Deltakertall: 13
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Anne S. Kvaløy, Logopedisk senter, Vik i Helgeland
Arrangør: SLF

Tid: 12. - 13. mai
Tema: KOAP

Sted: Universitetet i Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 15
Målgruppe: 2. avdeling studenter
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 5. - 6. juni
Tema: KOAP
Sted: Studiesenteret i Ålesund, Møre og Romsdal
Timetall: 12
Deltakertall: 10
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Eigil Bele, Nørvasund skole og Gunnar Herfjord, PPT i Ålesund
Arrangør: SLF

Tid: 4. - 5. juni
Tema: KOAP
Sted: Birkelid kompetansesenter, Brennåsen, Kristiansand
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Eldbjørg T. Lyssand, Eikelund kompetansesenter, Bergen
Arrangør: SLF

Tid: 9. - 10. juni
Tema: KOAP
Sted: Torshov kompetansesenter, Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 9
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 13. - 14. august
Tema: KOAP
Sted: Statens utdanningskontor, Grimstad kurscenter, Aust-Agder
Timetall: 12
Deltakertall: 19
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 19. - 20. august
Tema: KOAP
Sted: Bredtvet kompetansesenter, Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 21
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer

Foreleser(e): Sigrd Nygaard, Øverby kompetansesenter, Gjøvik og Kari Myrvang, PPT Ullensaker, Jessheim
Arrangør: SLF

Tid: 20. - 21. august
Tema: KOAP
Sted: Torshov kompetansesenter, Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 11
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 24. - 25. august
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Stavanger, SLF
Timetall: 12
Deltakertall: 25
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 25. - 26. august
Tema: KOAP
Sted: Pedagogisk senter, Haugesund
Timetall: 12
Deltakertall: 15
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Arnhild Johannessen, PPT i Haugesund
Arrangør: SLF

Tid: 26. - 27. august
Tema: KOAP
Sted: Bredtvet kompetansesenter, Oslo
Timetall: 12
Deltakertall: 21
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Sigrd Nygaard, Øverby kompetansesenter, Gjøvik og Kari Myrvang, PPT Ullensaker, Jessheim
Arrangør: SLF

Tid: 2. - 3. september
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Stavanger, SLF
Timetall: 12
Deltakertall: 22
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Anne Brit Andreassen og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 10. - 11. september
Tema: KOAP
Sted: Skedsmo v. o. , Skjetten, Akershus
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 16. - 17. september
Tema: KOAP
Sted: Øverby kompetansesenter, Gjøvik, Oppland
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Sigrid Nygaard, Øverby kompetansesenter, Gjøvik og Kari Myrvang, PPT Ullensaker, Jessheim
Arrangør: SLF

Tid: 25. - 26. september
Tema: KOAP
Sted: Møller kompetansesenter, Vikhamar, Sør-Trøndelag
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Hans A. Pedersen, Dalgård skole, Trondheim
Arrangør: SLF

Tid: 28. september og 3. november
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Nesna, Nesna
Timetall: 12
Deltakertall: 18
Målgruppe: 2. avdelings studenter
Foreleser(e): Anne Strømsnes Kvaløy, Logopedisk senter, Sømna, Vik i Helgeland
Arrangør: SLF

Tid: 6. - 7. oktober
Tema: KOAP
Sted: Eikelund kompetansesenter, Paradis Bergen
Timetall: 12
Deltakertall: 20
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Eldbjørg T. Lyssand, Eikelund kompetansesenter, Paradis, Bergen
Arrangør: SLF

Tid: 6. - 7. oktober

Tema: KOAP
Sted: Birkelid kompetansesenter, Brennåsen, Kristiansand
Timetall: 12
Deltakertall: 17
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Olav Hallset, PPT for Frosta og Levanger, Levanger
Arrangør: SLF

Tid: 6. - 7. oktober
Tema: KOAP
Sted: Sandefjord videregående skole, Sandefjord
Timetall: 12
Deltakertall: 16
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Marit Petersen Oftedal og Jostein Tollaksen, SLF
Arrangør: SLF

Tid: 14. -15. oktober
Tema: KOAP
Sted: Sydspissen kurs - og permsenter, Tromsø
Timetall: 12
Deltakertall: 13
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Gunnhild Helland og Kirsten Wirkola, Sandfallet kompetansesenter, Alta
Arrangør: SLF

Tid: 15. - 16. oktober
Tema: KOAP
Sted: Borre kommune, Horten, Vestfold
Timetall: 12
Deltakertall: 19
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Sigrid Nygaard, Øverby kompetansesenter, Gjøvik og Kari Myrvang, PPT
Ullensaker, Jessheim
Arrangør: SLF

Tid: 16. - 17. oktober
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Molde, Molde, Møre og Romsdal
Timetall: 12
Deltakertall: 18
Målgruppe: 2. avdeling studenter
Foreleser(e): Eigil Bele, Nørvasund skole og Gunnar Herfjord, PPT Ålesund
Arrangør: SLF

Tid: 20. - 21. oktober
Tema: KOAP
Sted: Sandfallet kompetansesenter, Alta
Timetall: 12

Deltakertall: 12
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Gunnhild Helland og Kirsten Wirkola, Sandfallet kompetansesenter, Alta
Arrangør: SLF

Tid: 3. - 4. november
Tema: KOAP
Sted: Birkelid kompetansesenter, Brennåsen, Kristiansand
Timetall: 12
Deltakertall: 11
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF

Tid: 6. - 7. november
Tema: KOAP
Sted: Høgskolen i Molde, Molde, Møre og Romsdal
Timetall: 12
Deltakertall: 16
Målgruppe: 2. avdeling studenter
Foreleser(e): Eigil Bele, Nørvasund skole og Gunnar Herfjord, PPT Ålesund
Arrangør: SLF

Tid: 14. - 15. desember
Tema: KOAP
Sted: Moss kommune, Skolekontoret, Moss
Timetall: 12
Deltakertall: 18
Målgruppe: Lærere/logoped/psykologer
Foreleser(e): Steinar Såkvitne, Torshov kompetansesenter, Oslo
Arrangør: SLF